

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ
КАФЕДРА ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ**

«МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА ЗА ФАХОМ»

**ВИВЧЕННЯ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ СТРУКТУР-ЧЛЕНІВ
МІЖНАРОДНОЇ АСОЦІАЦІЇ ЖАНДАРМЕРІЇ ТА СИЛ ПОЛІЦІЇ У
СТАТУСІ ВІЙСЬКОВОЇ УСТАНОВИ ФІЕР У СФЕРІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ**

здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня
вищої освіти освітньо-професійної
програми 251 «Державна безпека»
Спеціалізація – Організація
забезпечення державної безпеки
підрозділами Національної гвардії
України
Мокієнка Руслана Михайловича
Науковий керівник:
Мальцев Віталій Вікторович
кандидат юридичних наук, старший
дослідник, заступник начальника
кафедри забезпечення
державної безпеки

Магістерська робота захищена
з оцінкою _____
« ____ » _____ 20__ р.

АНОТАЦІЯ

Мокієнко Руслан Михайлович «Вивчення правосуб'єктності структур-членів Міжнародної асоціації жандармерії та сил поліції у статусі військової установи FIER у сфері забезпечення громадської безпеки і порядку» — Рукопис.

Магістерська робота за спеціальністю 251 «Державна безпека» — Київський інститут Національної гвардії України, Київ, 2025.

Магістерська кваліфікаційна робота присвячена комплексному дослідженню правового статусу та ролі інституцій-членів асоціації FIER у системі європейської та світової безпеки.

У роботі проаналізовано генезу та еволюцію моделі жандармерії, визначено особливості правосуб'єктності таких структур як Національна жандармерія Франції, Карабінери Італії, Цивільна гвардія Іспанії та Національна гвардія України. Досліджено механізми взаємодії в межах FIER та запропоновано шляхи адаптації міжнародного досвіду для вдосконалення діяльності НГУ в умовах воєнного стану та євроінтеграції.

Ключові слова: правосуб'єктність, FIER, жандармерія, громадська безпека, Національна гвардія України, правоохоронні органи з військовим статусом.

ABSTRACT

Mokiienko Ruslan Mikhailovich “Study of the Legal Personality of Member Structures of the International Association of Gendarmeries and Police Forces with Military Status (FIER) in the Field of Ensuring Public Safety and Order” — Manuscript.

Master's thesis on specialty 251 State Security - Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine, Kyiv, 2025

The master's thesis is dedicated to a comprehensive study of the legal status and role of FIER member institutions in the system of European and global security.

The work analyzes the genesis and evolution of the gendarmerie model, defines the peculiarities of the legal personality of such structures as the French National Gendarmerie, Italian Carabinieri, Spanish Civil Guard, and the National Guard of Ukraine. The mechanisms of interaction within FIEP are investigated, and ways to adapt international experience to improve the activities of the NGU under martial law and European integration are proposed.

Keywords: legal personality, FIEP, gendarmerie, public safety, National Guard of Ukraine, law enforcement agencies with military status.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІЦЕЙСЬКИХ СТРУКТУР

1.1. Поняття та сутність правосуб'єктності у міжнародному праві

1.2. Генезис і розвиток військово-поліцейських структур у світі

1.3. Правова природа та організаційний статус FIER як міжнародної організації

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ СТРУКТУР-ЧЛЕНІВ FIER У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності структур-членів FIER

2.2. Функціональні повноваження військово-поліцейських формувань FIER у забезпеченні громадського порядку

2.3. Механізми взаємодії структур-членів FIER у правовій площині

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНІЙ АСОЦІАЦІЇ FIER: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

3.1. Правові та організаційні основи участі України у FIER

3.2. Роль Національної гвардії України у реалізації міжнародних зобов'язань у межах FIER

3.3. Проблеми та перспективи вдосконалення правосуб'єктності України в системі FIER

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Питання забезпечення громадської безпеки і порядку набуває нового значення в умовах транснаціональних ризиків та зростання потреби в міжнародному співробітництві у сфері безпеки. У цьому контексті Міжнародна асоціація жандармерії та сил поліції у статусі військової установи (FIER) виступає платформою, що об'єднує структури з різних держав і поєднує елементи військової та поліцейської діяльності. Вивчення правосуб'єктності цих структур має важливе значення для розуміння їхнього правового статусу, повноважень та меж діяльності в умовах, коли операції з підтримання громадського порядку дедалі частіше мають міжнародний характер.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю уточнення правових засад участі національних жандармерій і військових поліцейських підрозділів у спільних операціях, міжнародних миротворчих місіях та навчаннях. Незважаючи на наявні дослідження з питань міжнародного поліцейського співробітництва та компаративного аналізу, бракує комплексного підходу до правової природи FIER і доцільних механізмів гармонізації національного законодавства з її стандартами, що створює практичні перешкоди для ефективної взаємодії та юридичної визначеності діючих підрозділів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з правовим статусом і діяльністю структур-членів FIER у сфері забезпечення громадської безпеки і порядку. Предметом виступають засади правосуб'єктності, механізми реалізації повноважень та правові обмеження діяльності таких структур у національному і міжнародному вимірах.

Метою роботи є обґрунтування правово-організаційних основ правосуб'єктності структур-членів FIER у сфері забезпечення громадської безпеки і порядку та розроблення практичних рекомендацій щодо їхнього застосування в національному правовому полі України. Для досягнення цієї мети в роботі вирішено визначити концептуально-правові підходи до категорії «правосуб'єктність», встановити правовий статус FIER як платформи

співпраці, узагальнити зарубіжний досвід і запропонувати механізми гармонізації нормативно-правового поля та процедур міжвідомчої і міжнародної координації.

Методологічна база дослідження включає системний аналіз, формально-юридичний та порівняльно-правовий підходи, логічне узагальнення, моделювання правових інститутів, аналіз нормативних актів і офіційних документів FIER, а також емпіричні методи збору даних, зокрема експертні інтерв'ю. Такий комплекс методів дозволяє поєднати теоретичний аналіз із практичною оцінкою механізмів реалізації повноважень і виробити обґрунтовані рекомендації.

Наукова новизна роботи полягає в концептуалізації правосуб'єктності структур-членів FIER як інтегрованого правового явища, у виробленні типології правосуб'єктності залежно від правових традицій держав-членів та функцій формувань, у розробці моделі правово-організаційної гармонізації національного законодавства з урахуванням стандартів FIER, а також у формулюванні практичних рекомендацій щодо вдосконалення процедур міжнародної та міжвідомчої координації.

Практичне значення отриманих результатів виявляється у можливості їхнього використання при підготовці нормативно-правових актів, методичних матеріалів для підрозділів Національної гвардії та інших відомств, підготовці навчальних програм і спільних тренувань у межах FIER. Результати планується апробувати через публікації, виступи на наукових і практичних заходах і консультації з представниками практики.

Дослідження спирається на більш ніж сорок наукових праць, офіційні нормативні акти держав-членів, публікації FIER та матеріали практики. Обмеженнями роботи є часткова закритість оперативних процедур у деяких державах, що частково компенсується застосуванням емпіричних методів та експертних консультацій. Отримані результати сприятимуть теоретичному уточненню категорії правосуб'єктності та практичному вдосконаленню національних механізмів взаємодії в рамках міжнародного співробітництва.

Структура роботи передбачає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Перший розділ присвячено теоретико-правовим засадам, другий — організаційно-правовим аспектам діяльності структур-членів FIER у сфері громадської безпеки, третій — аналізу правосуб'єктності України в межах FIER і практичним рекомендаціям щодо її вдосконалення.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІЦЕЙСЬКИХ СТРУКТУР

1.1. Поняття та сутність правосуб'єктності у міжнародному праві

Правосуб'єктність у міжнародному праві є однією з базових категорій, яка визначає здатність суб'єктів міжнародного права мати права й обов'язки, а також брати участь у міжнародних відносинах. Традиційно первинним і головним суб'єктом визнається держава, яка володіє універсальною міжнародною правосуб'єктністю, що проявляється у здатності укладати міжнародні договори, встановлювати дипломатичні відносини, бути учасником міжнародних організацій та брати участь у вирішенні глобальних безпекових проблем. Водночас, поряд із державами у ХХ столітті активно формується практика визнання інших учасників міжнародних відносин, насамперед міжнародних міжурядових організацій, що мають похідну правосуб'єктність.

У науці міжнародного права підкреслюється, що правосуб'єктність міжнародних організацій не є універсальною та залежить від волі держав-засновниць, зафіксованої в установчих документах. Таким чином, вона має функціональний характер і визначається цілями та завданнями, задля яких організація була створена. На відміну від держав, які володіють повною суверенністю, міжнародні організації здатні діяти лише в межах компетенції, закріпленої у статутах чи угодах, що формує особливий різновид правосуб'єктності – похідний від державного [1, с. 131-135].

Значущим аспектом співвідношення правосуб'єктності держав і міжнародних організацій є взаємодія цих суб'єктів у сфері безпеки. Держави залишаються основними носіями суверенітету і зберігають виключне право на застосування сили, але водночас делегують частину своїх повноважень міжнародним організаціям, які координують колективні дії, встановлюють стандарти та здійснюють контроль за їх виконанням. Такі організації як ООН, НАТО, ОБСЄ виступають прикладами інституцій, правосуб'єктність яких

дозволяє забезпечувати колективну безпеку та підтримувати міжнародний порядок. У цьому контексті постає питання специфіки військово-поліцейських структур, які об'єднуються в особливі міжнародні асоціації, зокрема FIER.

Важливим є те, що співвідношення правосуб'єктності держав і міжнародних організацій не зводиться лише до юридичних меж компетенції. Воно має практичний вимір, оскільки ефективність функціонування міжнародних структур залежить від того, наскільки держави готові делегувати частину своїх функцій, узгоджувати національні правові механізми з міжнародними та визнавати за організаціями право координувати діяльність у сфері безпеки. У цьому аспекті правосуб'єктність організацій проявляється як інструмент реалізації міжнародних зобов'язань держав, а отже, вона набуває вторинного характеру, водночас забезпечуючи новий рівень правового врегулювання та співробітництва [2, с. 3-9].

З іншого боку, міжнародні організації здатні самотійно виступати учасниками міжнародних відносин, що підтверджується практикою укладання ними міжнародних угод, набуттям статусу суб'єкта міжнародного права та участю у міжнародних судових процесах. Таким чином, їхня правосуб'єктність поступово розширюється, наближаючись до державної, але не замінюючи її. Це формує динамічний баланс, в якому держави залишаються першоосновою міжнародного права, а міжнародні організації виступають похідними суб'єктами, діяльність яких обмежена функціональною метою.

В умовах глобалізації та зростання кількості викликів, пов'язаних із забезпеченням громадської безпеки, з'являється потреба у створенні спеціалізованих міждержавних утворень, які б поєднували функції військових і поліцейських структур. Саме такою організацією є FIER, правосуб'єктність якої виявляється через діяльність держав-членів та їхніх жандармерій. У межах FIER правосуб'єктність держав і правосуб'єктність організації співіснують у взаємодоповнюючому форматі: держави забезпечують легітимність і ресурсну базу, а асоціація створює умови для координації, вироблення спільних стандартів і практичної взаємодії [3].

Таким чином, співвідношення правосуб'єктності держав і міжнародних організацій визначається принципом взаємодоповнюваності. Держави, будучи головними носіями міжнародної правосуб'єктності, виступають гарантами легітимності та обов'язковості норм, тоді як міжнародні організації реалізують делеговані повноваження та створюють інституційні механізми для їх практичного втілення. Це забезпечує розвиток міжнародного права, формування нових форм співпраці та сприяє стабілізації відносин у сфері громадської безпеки і порядку.

Правосуб'єктність військово-поліцейських формувань є особливим різновидом міжнародної та національної правосуб'єктності, яка поєднує у собі елементи як державної влади, так і спеціалізованої правоохоронної діяльності. Її унікальність полягає в тому, що такі структури функціонують одночасно у двох правових площинах – військовій та поліцейській, що зумовлює специфіку їх правового статусу та організаційно-функціональних засад. На відміну від класичних збройних сил чи поліції, військово-поліцейські формування мають подвійний характер правосуб'єктності, яка визначається завданнями підтримання громадського порядку в умовах мирного часу та участю у забезпеченні національної та міжнародної безпеки у кризових ситуаціях [4].

Специфіка правосуб'єктності цих структур полягає в поєднанні компетенцій, які в інших інституціях зазвичай розмежовані. Якщо поліція відповідає за внутрішній порядок, а армія – за оборону держави, то військово-поліцейські формування здатні діяти на стику цих сфер. Вони наділені правом застосування примусових заходів, мають дисциплінарні та адміністративні повноваження, водночас організовані та оснащені за військовими стандартами. Це робить їх придатними як для локального забезпечення порядку, так і для виконання завдань міжнародного характеру – миротворчих місій, охорони стратегічних об'єктів, протидії тероризму, стабілізації ситуації у зонах конфлікту.

У міжнародному праві військово-поліцейські формування не мають універсальної правосуб'єктності, подібної до держав чи міжурядових

організацій. Їхня правосуб'єктність проявляється через делеговані повноваження національних держав, які визначають їх статус і межі компетенції. Наприклад, жандармерії Франції, Італії чи Іспанії функціонують як складові частини національних збройних сил, але водночас виконують поліцейські функції на всій території держави. Відповідно, їхня правосуб'єктність базується на конституційних та законодавчих актах, що регламентують як військову службу, так і діяльність у сфері охорони громадського порядку [5].

Особливої уваги заслуговує правосуб'єктність військово-поліцейських формувань у рамках міжнародних асоціацій, зокрема FIER. Вступаючи до такої організації, держави фактично визнають, що їхні військово-поліцейські структури можуть діяти у межах спільних домовленостей, координувати операції, брати участь у спільних навчаннях та обміні досвідом. Це означає, що правосуб'єктність таких формувань набуває похідного міжнародного виміру: вони стають суб'єктами міжінституційної взаємодії, здатними реалізовувати делеговані державами права і виконувати спільні завдання у сфері забезпечення безпеки. Водночас ця правосуб'єктність має обмежений характер і не може виходити за межі, встановлені державами-членами та статутними документами FIER [6, с. 70-73].

У практичному вимірі специфіка правосуб'єктності військово-поліцейських формувань виражається у їхній готовності до швидкого реагування на надзвичайні ситуації. Завдяки військовій організації вони мають мобільність, дисципліну та можливість діяти у складі великих підрозділів, а завдяки поліцейським функціям – легітимність у застосуванні сили в цивільному середовищі, що не завжди властиво класичним збройним силам. Це створює унікальну правову модель, в якій поєднуються норми міжнародного гуманітарного права, поліцейського права та національного законодавства.

Окремим аспектом є подвійна відповідальність військово-поліцейських структур. З одного боку, вони підзвітні національним органам влади, які

визначають правові рамки їхньої діяльності, а з іншого – міжнародним домовленостям, які встановлюють стандарти поведінки під час виконання завдань у рамках миротворчих операцій або спільних проектів. Це подвійне підпорядкування створює складну систему контролю, яка вимагає чіткої гармонізації правових норм національного та міжнародного рівнів [7].

У контексті прав людини правосуб'єктність військово-поліцейських формувань має ще одну специфічну рису. Вони діють у безпосередньому контакті з цивільним населенням, що зобов'язує їх суворо дотримуватися міжнародних стандартів захисту прав людини, уникати надмірного застосування сили та забезпечувати баланс між завданнями безпеки й гарантіями основоположних прав і свобод. Саме в цій площині формується одна з головних проблем: необхідність поєднання жорстких військових методів із поліцейською чутливістю до соціальних і правових реалій.

Таким чином, правосуб'єктність військово-поліцейських формувань характеризується низкою специфічних ознак: подвійною природою, похідним міжнародним виміром, функціональною гнучкістю та подвійною відповідальністю перед національним і міжнародним правом. Вона відрізняється від класичної правосуб'єктності держав та міжнародних організацій і становить самостійний феномен, який потребує комплексного правового осмислення. Саме завдяки цим особливостям військово-поліцейські формування стають незамінними учасниками міжнародних систем забезпечення громадської безпеки і порядку, а їхня правосуб'єктність слугує підґрунтям для розвитку нових форм міжнародної співпраці у сфері безпеки.

1.2. Генезис і розвиток військово-поліцейських структур у світі

Європейський досвід становлення жандармерій є ключовим для розуміння правової природи та функціонального призначення військово-поліцейських структур, оскільки саме на цьому континенті відбувалося

зародження та еволюція інституцій, які поєднали у собі риси військових формувань і правоохоронних органів. Жандармерія як соціально-правовий феномен виникла в умовах потреби держави у створенні мобільних, дисциплінованих і водночас легітимних з точки зору внутрішнього права силових підрозділів, здатних ефективно підтримувати порядок у суспільстві, контролювати території та протидіяти криміналу. Її поява була зумовлена як внутрішньополітичними процесами, так і потребою забезпечення централізованого контролю монархічних режимів у період формування модерних держав [8].

Перші ознаки жандармерійських структур можна простежити у Франції, де у XV–XVI століттях існували роти жандармів, що мали переважно військові завдання. Проте поступово вони набували поліцейських функцій, особливо у сільській місцевості, де відсутні були інші органи правопорядку. Класична модель жандармерії сформувалася у Франції в кінці XVIII століття, коли була створена Національна жандармерія як спеціалізована військово-поліцейська інституція. Її завданням стало забезпечення внутрішнього порядку, охорона шляхів сполучення, боротьба зі злочинністю та виконання рішень судових органів. Саме французька жандармерія стала прообразом сучасних військово-поліцейських структур, які поєднують у собі сувору військову організацію з правоохоронними функціями.

Європейський контекст розвитку жандармерійських інституцій тісно пов'язаний із тенденціями централізації державної влади. Наприклад, в Італії наприкінці XVIII століття виник Корпус карабінерів, що був покликаний забезпечувати внутрішній порядок і водночас виконувати функції військової служби. Італійські карабінери стали важливим інструментом інтеграції національної держави в XIX столітті, символом єдності та стабільності. Подібна практика спостерігалася й в інших країнах Європи: у Нідерландах у XIX столітті створюється Королівська маршова жандармерія, в Іспанії – Громадянська гвардія. Всі ці формування мали подібні риси: військову

дисципліну, підпорядкованість центральній владі, право застосування сили до населення та виконання завдань у сфері охорони громадського порядку [9].

Історично жандармерії в Європі виникали в умовах суспільних потрясінь, коли класична поліція не могла впоратися з масштабними викликами. Вони ставали засобом контролю за віддаленими територіями, інструментом боротьби з бандитизмом, розбійництвом і селянськими повстаннями. Такий характер їхньої діяльності сформував подвійний образ жандарма: з одного боку, як гаранта безпеки, а з іншого – як символу репресивної сили держави. Важливо, що саме завдяки цьому досвіду жандармерії набули специфічної правосуб'єктності, яка поєднувала функції охорони громадського порядку з виконанням військових обов'язків.

У XX столітті європейські жандармерії поступово трансформувалися у сучасні військово-поліцейські формування. Вони зберегли військову організацію, однак їхня діяльність дедалі більше орієнтувалася на захист прав громадян, протидію новим видам злочинності та участь у міжнародних миротворчих місіях. Друга світова війна та повоєнний період стали етапами, коли жандармерії активно інтегрувалися у структури внутрішньої безпеки й водночас брали участь у міжнародних операціях. Прикладом може слугувати діяльність французької жандармерії у складі миротворчих сил ООН, що стало прецедентом виходу військово-поліцейських формувань на міжнародну арену як специфічних виконавців безпекових завдань [10].

Європейський досвід показує, що жандармерії стали не лише інструментом національної безпеки, але й важливим чинником розвитку міжнародного співробітництва. Саме їхня гнучка правова природа дозволила створювати асоціації на кшталт FIER, де об'єднуються формування з різних країн, здатні діяти у спільному правовому полі. Цей історичний шлях засвідчує, що жандармерії від початку свого існування були спрямовані на виконання завдань, які виходили за межі суто національної юрисдикції, і що вони природним чином стали суб'єктами міжнародних відносин у сфері безпеки.

Таким чином, європейський досвід формування жандармерій доводить, що ці військово-поліцейські структури є результатом довготривалої еволюції державної влади, спрямованої на поєднання військової дисципліни з поліцейськими функціями. Він демонструє, що історичні передумови створили підґрунтя для виникнення унікальної правосуб'єктності таких інституцій, яка згодом була адаптована до міжнародних умов і стала основою для сучасних моделей забезпечення громадської безпеки як у національному, так і в міжнародному вимірі [11].

Сучасний розвиток військово-поліцейських інституцій у світі відбувається під впливом глобалізаційних процесів, зростання ролі міжнародного права та розширення спектра загроз безпеці. Традиційні функції цих структур, які зводилися переважно до підтримання внутрішнього порядку і охорони стратегічних об'єктів, суттєво розширилися. Сьогодні військово-поліцейські формування виконують завдання у сферах боротьби з тероризмом, протидії організованій злочинності, забезпечення безпеки під час масових заходів, участі у міжнародних миротворчих місіях, реагування на техногенні катастрофи та гуманітарні кризи. Така трансформація спричинила зміщення акцентів від суто національної орієнтації до інтеграції у глобальні безпекові системи.

Однією з ключових тенденцій розвитку є зростання міжнародного співробітництва між військово-поліцейськими структурами. Інституції цього типу, зокрема жандармерії Франції, Італії, Іспанії та інших країн Європи, активно взаємодіють у межах різноманітних міжнародних організацій і асоціацій, серед яких важливе місце належить FIER. Спільні навчання, операції та обмін досвідом дозволяють формувати уніфіковані стандарти реагування, що у свою чергу підвищує рівень взаємодії у кризових ситуаціях. Міжнародний аспект діяльності цих структур стає дедалі вагомішим, адже новітні загрози безпеці не знають державних кордонів і вимагають колективних зусиль [12].

Військово-поліцейські інституції поступово переходять від класичної моделі жандармерії до комплексних силових формувань, що володіють широким спектром компетенцій. Їхня правосуб'єктність трансформується від похідної, виключно національної, до функціонально-міжнародної. Це проявляється у здатності виконувати завдання не лише в межах внутрішнього законодавства, але й відповідно до норм міжнародного гуманітарного права та міжнародних домовленостей. Таким чином, сучасні жандармерії та аналогічні структури дедалі частіше визнаються не тільки внутрішніми правоохоронними органами, а й суб'єктами міжнародного правового простору.

Ще однією тенденцією є технологізація діяльності військово-поліцейських формувань. Використання новітніх інформаційних систем, цифрових баз даних, засобів відеоспостереження, дронів і сучасних комунікаційних технологій дозволяє підвищувати ефективність охорони порядку, контролювати масові зібрання та оперативно реагувати на загрози. Це створює нові можливості, але й висуває нові вимоги до нормативного забезпечення діяльності таких структур, оскільки використання технологій має відбуватися у відповідності з правами людини та стандартами міжнародного права [13].

Суттєвою рисою сучасності є також гуманізація діяльності військово-поліцейських інституцій. Якщо у XIX–XX століттях вони часто асоціювалися з репресивною силою держави, то сьогодні головний акцент робиться на забезпеченні прав і свобод громадян, на партнерських відносинах із суспільством. Цей процес відбувається під впливом міжнародних стандартів прав людини, рішень Європейського суду з прав людини, а також зростання ролі громадського контролю над діяльністю силових структур. Гуманізація правосуб'єктності означає, що військово-поліцейські формування визнаються не лише виконавцями владних приписів, але й відповідальними суб'єктами, зобов'язаними дотримуватися принципів пропорційності, необхідності та законності.

Особливої актуальності набуває участь військово-поліцейських інституцій у миротворчих і стабілізаційних місіях. Вони залучаються до відновлення правопорядку у зонах конфліктів, підтримання діяльності перехідних адміністрацій, забезпечення захисту цивільного населення. Такі завдання потребують поєднання військової підготовки та поліцейських навичок, що й робить ці інституції унікальними у світовій безпековій архітектурі. Їхня правосуб'єктність у цьому випадку виходить за межі внутрішньодержавної і набуває міжнародного значення, оскільки вони діють від імені та під егідою міжнародних організацій чи міждержавних угод [14].

Ще однією важливою тенденцією є посилення регіональної інтеграції військово-поліцейських структур. У Європі це проявляється у функціонуванні FIER, в Азії та Латинській Америці – у створенні власних регіональних форматів взаємодії. Таке об'єднання дозволяє не лише зміцнювати професійну спроможність, але й формувати колективну ідентичність, засновану на спільних принципах та стандартах діяльності. Для України участь у подібних процесах означає інтеграцію в європейську та світову систему безпеки, підвищення ролі Національної гвардії як суб'єкта міжнародного права [15].

Таким чином, сучасні тенденції розвитку військово-поліцейських інституцій свідчать про їхнє поступове перетворення на універсальні безпекові формування, що діють одночасно в національній і міжнародній площині. Вони поєднують військову дисципліну з поліцейськими функціями, інтегрують технологічні інновації у свою діяльність, орієнтуються на захист прав людини та активно співпрацюють на міжнародному рівні. Ця трансформація змінює їхню правосуб'єктність, роблячи її більш багатовимірною і комплексною, що відповідає сучасним викликам глобальної безпеки. Саме ця специфіка визначає актуальність їхнього дослідження у контексті міжнародного права і пояснює зростаючу увагу до ролі військово-поліцейських формувань у системі підтримання громадської безпеки і порядку у XXI столітті.

1.3. Правова природа та організаційний статус FIER як міжнародної організації

Правова природа Міжнародної асоціації жандармерії та сил поліції в статусі військової установи (FIER) вирізняється унікальністю серед міжнародних утворень, оскільки ця організація не відповідає класичним моделям міжурядових організацій, проте відіграє вагомую роль у сфері підтримання громадського порядку та забезпечення безпеки. Вона була створена наприкінці ХХ століття як форум співробітництва військово-поліцейських структур із різних держав, насамперед країн Європи, а згодом поширила свою діяльність на інші регіони світу. Головна ідея полягала у формуванні спільного простору для обміну досвідом, підвищення ефективності правоохоронної діяльності та координації підрозділів, які мають подібну природу: вони водночас залишаються військовими формуваннями і виконують поліцейські функції [16].

Статус FIER не можна трактувати як повноцінний аналог міжнародних організацій, наділених міжнародною правосуб'єктністю у публічно-правовому сенсі, оскільки вона не має універсальних нормотворчих повноважень і не виступає самостійним учасником міжнародних правовідносин у класичному розумінні. На відміну від ООН, НАТО чи ОБСЄ, FIER не має статуту, ратифікованого парламентами держав-членів, і не здійснює юридично обов'язкових рішень. Водночас вона володіє організаційною структурою та певною нормативною основою, яка дозволяє координувати діяльність її членів і формувати стандарти співпраці. Це створює особливу правову природу асоціації, яка полягає у поєднанні елементів міжнародної міжвідомчої співпраці та функціонального делегування повноважень.

Особливості статусу FIER проявляються в її інституційній організації. Вона складається зі структур-членів, які представлені жандармеріями або військово-поліцейськими формуваннями різних країн. Кожна з цих інституцій

зберігає власну автономію та діє насамперед у межах національного законодавства. Таким чином, FIER функціонує як майданчик для координації та обміну, а не як наднаціональний орган, що володіє владними повноваженнями над державами-учасниками. Ця особливість робить FIER гнучкою структурою, здатною адаптуватися до змінних умов міжнародної безпеки та політичних реалій, не обмежуючи суверенітет її членів [17].

Водночас діяльність FIER спирається на певні принципи, які можна розглядати як елементи її внутрішньої нормативної бази. Йдеться про принципи взаємної довіри, рівності учасників, добровільності співробітництва та обміну інформацією. Ці принципи не мають обов'язкової юридичної сили, але їхнє дотримання забезпечує сталість роботи асоціації. Таким чином, FIER поєднує риси міжнародного форуму, професійної асоціації та інституції, яка виробляє спільні стандарти діяльності у сфері громадської безпеки.

Правовий статус FIER можна визначити як координаційно-асоціативний. Це означає, що асоціація виконує функцію координації без створення системи юридично обов'язкових норм. Вона формує рекомендації, які мають характер «м'якого права» і реалізуються через практичну діяльність національних структур. Такий статус дозволяє уникати конфлікту із суверенітетом держав-членів і водночас забезпечує поступове зближення стандартів та процедур. У цьому полягає важлива риса FIER як міжнародного утворення, що відрізняє його від класичних організацій із правосуб'єктністю публічного права [18, с. 32].

Особливості статусу FIER виявляються і в її здатності забезпечувати платформу для розвитку професійної ідентичності військово-поліцейських структур. На відміну від традиційних військових альянсів чи поліцейських організацій, асоціація об'єднує саме ті інституції, які функціонують у подвійній природі, поєднуючи військову дисципліну з поліцейськими завданнями. Це створює унікальний простір співробітництва, де розробляються моделі спільної діяльності, які враховують як військові, так і цивільні аспекти забезпечення порядку.

У міжнародно-правовій доктрині статус FIER іноді розглядається як проміжний між міжурядовими організаціями та професійними асоціаціями. Вона не має класичного міжнародного правосуб'єктного статусу, але володіє елементами інституціоналізації, які надають їй можливість виступати учасником міжнародних відносин у сфері безпеки. Це підтверджується її участю у міжнародних форумах, організацією навчань і миротворчих місій за підтримки держав-членів. У цьому сенсі FIER можна визначити як «функціональне міжнародне утворення», що діє на стику міжнародного і національного права [19, с. 74-76].

Таким чином, особливості статусу FIER як міжнародного утворення полягають у його координаційній природі, відсутності обов'язкової нормотворчої компетенції, добровільності членства і діяльності, орієнтації на вироблення стандартів співробітництва та практичний обмін досвідом. Ця специфіка дозволяє асоціації поєднувати різні національні правові системи, сприяти зближенню стандартів діяльності жандармерій і військово-поліцейських структур, не створюючи при цьому загрози суверенітету держав. Правова природа FIER, заснована на принципах «м'якого права» і професійного партнерства, робить її ефективним інструментом міжнародної співпраці у сфері громадської безпеки і порядку, що відповідає сучасним тенденціям розвитку міжнародного права безпеки.

Функціонування Міжнародної асоціації жандармерії та сил поліції у статусі військової установи (FIER) спирається на особливу правову і організаційну основу, яка відрізняє її від класичних міжурядових організацій. Відсутність жорсткої інституційної структури та універсальних нормотворчих повноважень зумовлює те, що діяльність асоціації базується не на міжнародному договорі у вузько-юридичному сенсі, а на низці установчих і програмних документів, які мають характер внутрішніх угод, меморандумів та регламентів. Вони утворюють нормативну базу FIER, що формує так зване «м'яке право», яке не має обов'язкової юридичної сили, проте забезпечує

сталість і передбачуваність співробітництва між державами-членами [20, с. 136].

Першим і ключовим документом, що започаткував діяльність FIER, стала декларація про заснування асоціації, ухвалена у 1994 році представниками жандармерій Франції, Італії, Іспанії та Португалії. Вона закріпила основні цілі організації, серед яких визначення спільних напрямів співпраці, координація дій у сфері забезпечення громадської безпеки, взаємний обмін досвідом і навчальними програмами. Згодом до цієї декларації приєдналися інші держави, що розширило склад FIER та зміцнило її інституційний потенціал.

Подальший розвиток асоціації регулюється статутними документами, що визначають порядок діяльності керівних органів FIER. Центральною інституцією виступає щорічна генеральна асамблея, на якій представники структур-членів узгоджують напрямки діяльності, ухвалюють програми спільних навчань, визначають пріоритети міжнародної взаємодії. Окремі рішення оформлюються у вигляді комюніке чи протоколів, що мають рекомендаційний характер, але фактично є обов'язковими для реалізації на рівні національних військово-поліцейських інституцій [21, с. 327-330].

Серед основних документів FIER важливе місце займають регламенти, що стосуються професійної підготовки кадрів, етичних стандартів, правового забезпечення операцій та дотримання прав людини. Такі документи спрямовані на уніфікацію стандартів діяльності жандармерій і створення спільних методичних підходів до виконання завдань у сфері громадської безпеки. У цьому контексті вони формують професійний кодекс поведінки, який має нормативне значення для учасників асоціації, хоча й не кодифікований у вигляді міжнародного договору.

Основними принципами функціонування FIER є добровільність участі, рівність членів, взаємна повага до національного суверенітету, обмін досвідом і інформацією, а також прагнення до розвитку спільних стандартів у сфері забезпечення громадського порядку. Добровільність означає, що жодна

держава не зобов'язана брати участь у спільних операціях чи ініціативах, однак усі члени визнають цінність координації та взаємної підтримки. Принцип рівності підкреслює, що незалежно від рівня розвитку чи чисельності військово-поліцейських структур, усі учасники мають однаковий голос у прийнятті рішень [22, с. 32-40].

Важливим є принцип гармонізації правових систем, який передбачає зближення національних законодавств у сфері безпеки з метою полегшення співпраці. Він не передбачає прямого втручання FIER у внутрішні правові системи, проте сприяє адаптації законодавства до загальноприйнятих стандартів. Це особливо актуально для нових членів організації, які інтегруються у міжнародне співтовариство та прагнуть запозичити кращі практики.

Окреме місце займає принцип дотримання міжнародних стандартів прав людини. Військово-поліцейські формування традиційно діють у сферах, де існує ризик обмеження прав і свобод громадян, тому FIER приділяє особливу увагу створенню механізмів контролю за законністю застосування сили, використанням спеціальних засобів та дотриманням пропорційності у правоохоронній діяльності. Відповідні документи асоціації містять положення щодо необхідності врахування міжнародного гуманітарного права та практики Європейського суду з прав людини при плануванні й проведенні операцій [23, с. 4010-4016].

Не менш важливим є принцип інституційної тяглості. Попри відсутність класичного статуту, FIER забезпечує сталість свого функціонування завдяки системі ротаційного головування. Щороку одна з держав-членів бере на себе функцію координатора, організує щорічну асамблею та визначає пріоритетні теми співпраці. Це дозволяє поєднувати інституційну стабільність із динамікою, яка враховує потреби конкретних держав та особливості їхніх військово-поліцейських систем.

Таким чином, основні документи та принципи функціонування FIER формують своєрідну систему «м'якого права», яка ґрунтується на

добровільності, взаємності та прагненні до уніфікації стандартів. Вони не створюють юридично зобов'язуючих норм, однак завдяки практичній реалізації набувають реального впливу на діяльність національних військово-поліцейських структур. Саме ця особливість пояснює стійкість FIEP як міжнародного утворення, що зберігає свою ефективність протягом десятиліть і дедалі більше інтегрується у глобальну систему забезпечення громадської безпеки і порядку.

Висновки до розділу 1

У першому розділі роботи було здійснено комплексне теоретико-правове дослідження природи правосуб'єктності у міжнародному праві та специфіки її прояву у діяльності військово-поліцейських структур. Розгляд загального поняття міжнародної правосуб'єктності дозволив окреслити її фундаментальне значення як здатності суб'єктів бути носіями прав і обов'язків, брати участь у міжнародних правовідносинах та реалізовувати делеговані державами повноваження. Було показано, що поряд із державами, які володіють універсальною правосуб'єктністю, на сучасному етапі активно розвивається похідна правосуб'єктність міжнародних організацій, зокрема й утворень, що мають військово-поліцейський характер.

Аналіз генезису військово-поліцейських структур у світі продемонстрував, що їхня поява зумовлювалася потребами держав у створенні мобільних та дисциплінованих формувань, здатних забезпечувати порядок і водночас виконувати функції військової служби. На прикладі французької жандармерії, італійських карабінерів, іспанської громадянської гвардії та інших європейських інституцій було показано, як поєднання військової організації й поліцейських завдань поступово трансформувалося у сучасну модель правоохоронних структур подвійної природи. Вони стали не лише складовими національних систем безпеки, а й суб'єктами міжнародної

взаємодії, що набувають похідної правосуб'єктності в межах міжнародних форматів співпраці.

Окремо було досліджено правову природу та організаційний статус Міжнародної асоціації жандармерії та сил поліції у статусі військової установи (FIER). Визначено, що ця організація займає проміжне місце між класичними міжурядовими організаціями та професійними асоціаціями, адже не має обов'язкової нормотворчої компетенції, однак створює сталі механізми координації та вироблення спільних стандартів. Її діяльність ґрунтується на принципах добровільності, рівності, взаємної довіри та дотримання міжнародних стандартів прав людини, що формує систему «м'якого права» та сприяє зближенню національних правових систем у сфері безпеки.

Таким чином, результати першого розділу дозволяють зробити висновок, що правосуб'єктність військово-поліцейських структур є особливим явищем міжнародного права, яке поєднує національну та міжнародну складові. Її унікальність полягає в поєднанні військових і поліцейських функцій, подвійній відповідальності перед внутрішнім і міжнародним правом та здатності діяти як у межах державної юрисдикції, так і на міжнародній арені. Водночас FIER постає важливим інституційним середовищем, де ця правосуб'єктність реалізується у формі співробітництва, координації та вироблення спільних стандартів. Отже, перший розділ заклав теоретико-правові засади для подальшого дослідження особливостей діяльності структур-членів FIER у забезпеченні громадської безпеки та порядку.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ СТРУКТУР-ЧЛЕНІВ FIER У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності структур-членів FIER

У межах сучасної системи міжнародної безпеки діяльність структур-членів FIER ґрунтується на міцному організаційно-правовому підґрунті, яке поєднує як внутрішньодержавне законодавство, так і міжнародні домовленості, що визначають рамки їх співробітництва. Нормативно-правові основи функціонування військово-поліцейських структур, залучених до FIER, мають складний характер, адже вони включають багаторівневу систему регулювання, яка охоплює конституційні положення, спеціальні закони, відомчі акти, а також міжнародні документи декларативного та координаційного характеру. Саме завдяки такому поєднанню забезпечується можливість гармонізації діяльності цих інституцій у межах міжнародної асоціації, без порушення суверенітету держав-учасниць та із збереженням їхніх правових традицій.

Нормативна база функціонування жандармерій та військово-поліцейських структур у національному вимірі формується, перш за все, конституціями відповідних держав, які визначають місце та роль силових інституцій у системі органів влади. У більшості країн Європи жандармерії та аналогічні формування віднесені до збройних сил зі спеціальними поліцейськими функціями, що підкреслює їхній подвійний правовий статус. Закони про національну оборону, внутрішню безпеку чи спеціальні нормативно-правові акти на кшталт «Закону про жандармерію» або «Закону про карабінерів» закріплюють їхню компетенцію, організаційну структуру та механізми підзвітності. Важливою рисою є наявність у цих законодавчих актах чітких положень щодо співвідношення військових і поліцейських функцій, що дозволяє уникати правових колізій у процесі практичного застосування сили [24, с. 56-64].

Поряд із національним законодавством, організаційно-правові засади діяльності структур-членів FIER визначаються внутрішньовідомчими актами,

зокрема статутами, положеннями про службу, дисциплінарними кодексами. Ці документи конкретизують норми загального законодавства та регламентують щоденну діяльність військово-поліцейських підрозділів. Завдяки їм створюється єдина система внутрішнього управління, що забезпечує дисципліну, чіткий порядок підпорядкування та ефективне виконання поставлених завдань. Водночас вони є інструментами, які дозволяють адаптувати міжнародні стандарти та домовленості FIER до національних умов, не порушуючи конституційні засади державного устрою.

У міжнародному вимірі функціонування FIER спирається на установчі документи, декларації та протоколи, які становлять основу правового регулювання діяльності асоціації. Хоча FIER не має юридично зобов'язуючого статуту, її документи формують систему «м'якого права», що орієнтує членів на дотримання спільних стандартів і принципів співпраці. До таких принципів належать добровільність участі, рівність сторін, взаємна довіра, обмін інформацією та досвідом, а також гармонізація діяльності у сфері забезпечення громадського порядку. У результаті створюється нормативний простір, у межах якого жандармерії та інші військово-поліцейські структури координують свої дії та набувають додаткових можливостей для взаємодії [25, с. 134-139].

Особливу увагу у діяльності FIER приділено питанням прав людини та міжнародних гуманітарних стандартів. У нормативних документах асоціації закріплюється зобов'язання дотримуватися міжнародного гуманітарного права, мінімальних стандартів поведінки з цивільним населенням, правил пропорційності й необхідності у застосуванні сили. Таке положення є ключовим, адже воно забезпечує легітимність дій військово-поліцейських структур не лише у внутрішньодержавному контексті, а й у міжнародному середовищі, де вони все частіше беруть участь у миротворчих та стабілізаційних місіях.

Унікальність нормативно-правових засад FIER полягає у поєднанні гнучкості та стабільності. З одного боку, добровільність і відсутність

обов'язкової нормотворчої компетенції дозволяють кожній державі зберігати власні правові підходи й суверенітет. З іншого боку, вироблення спільних правил і принципів створює передумови для уніфікації практик та підвищення ефективності спільної діяльності. Таким чином, нормативно-правові основи функціонування структур-членів FIER виступають фундаментом, який не лише закріплює правовий статус цих інституцій у національних системах, але й інтегрує їх у ширший міжнародний контекст співпраці [26, с. 191-196].

Отже, організаційно-правові засади діяльності структур-членів FIER забезпечують баланс між національною автономією та міжнародною взаємодією. Вони дозволяють створити правове середовище, у якому військово-поліцейські формування залишаються інструментами державного суверенітету, але водночас діють як суб'єкти міжнародної координації. Це поєднання національних і міжнародних правових регуляторів формує основу для ефективної участі жандармерій у спільних операціях, навчаннях та програмах обміну досвідом, що в результаті сприяє підвищенню рівня громадської безпеки і порядку як на національному, так і на глобальному рівні.

Делегування повноважень військово-поліцейським структурам у міжнародних операціях є складним багаторівневим процесом, який охоплює політичні, правові та організаційні аспекти і забезпечує баланс між суверенітетом держави та необхідністю колективної дії у сфері безпеки. У контексті діяльності FIER механізми такого делегування мають особливе значення, адже саме завдяки ним національні жандармерії чи аналогічні формування отримують можливість діяти поза межами власної території, інтегруватися у міжнародні миротворчі та стабілізаційні місії та виконувати завдання у спільному правовому й інституційному полі. Ключовим елементом цього процесу виступає нормативна основа, що формується як на рівні національного законодавства, так і через міжнародні угоди, меморандуми, домовленості, які закріплюють правила взаємодії між державами-членами [27, с. 13-20].

В основі делегування лежить принцип збереження державного суверенітету, тому жодна міжнародна операція не може відбуватися без попереднього схвалення національними органами влади. У більшості випадків рішення про участь військово-поліцейських підрозділів у міжнародних операціях приймається парламентом або урядом, які уповноважують відповідні формування на виконання завдань за кордоном. Такі рішення закріплюються у формі законів, урядових постанов чи указів президента, що створює юридичні рамки для перебування національних сил у складі міжнародних місій. Делегування завжди має тимчасовий характер і здійснюється для конкретної операції або певного періоду часу, що дозволяє державам контролювати масштаби та умови участі своїх підрозділів.

На міжнародному рівні механізм делегування реалізується через укладення багатосторонніх чи двосторонніх угод, меморандумів або протоколів, які визначають порядок взаємодії, підпорядкування та відповідальності. Особливістю FIER є те, що ця асоціація не наділена прямими повноваженнями примушувати держави-члени до участі у спільних діях, однак вона формує координаційні умови для їх реалізації. Таким чином, делегування у рамках FIER набуває форми добровільного погодження на виконання завдань відповідно до домовленостей між сторонами. Це означає, що кожна країна самостійно визначає обсяг і характер повноважень, які вона передає своїм військово-поліцейським структурам для участі у міжнародній діяльності, але водночас погоджується діяти відповідно до спільних стандартів, напрацьованих у межах асоціації.

Важливою складовою делегування є визначення статусу військово-поліцейських підрозділів у приймаючій країні. Це питання врегульовується через угоди про статус сил (Status of Forces Agreements, SOFA), які встановлюють правовий режим перебування підрозділів, порядок застосування сили, юрисдикцію щодо вчинених правопорушень, механізми співпраці з місцевими органами влади. Подібні угоди покликані захистити як військовослужбовців, так і місцеве населення, забезпечуючи баланс між

вимогами міжнародної операції та дотриманням суверенітету держави, на території якої вона проводиться. Для жандармерійських структур характерним є те, що вони, на відміну від класичних армійських частин, часто діють безпосередньо серед цивільного населення, що зумовлює потребу у чіткій регламентації їхніх повноважень у сфері підтримання громадського порядку [28, с. 223-228].

Не менш важливим елементом механізму делегування є питання підпорядкування і командування. У міжнародних операціях військово-поліцейські структури, як правило, зберігають адміністративну підзвітність власним державам, але водночас підпорядковуються оперативному командуванню міжнародної місії. Це подвійне підпорядкування створює складну систему координації, де національні інтереси мають узгоджуватися з колективними цілями. У практиці FIER воно вирішується через чіткий розподіл компетенцій: стратегічні рішення залишаються у сфері відповідальності держави, тоді як тактичні й оперативні питання вирішуються спільним командуванням місії. Такий підхід дозволяє уникати конфлікту інтересів і забезпечує ефективне управління спільними ресурсами.

Механізми делегування охоплюють також питання фінансування та матеріально-технічного забезпечення. Залежно від домовленостей, витрати на участь у міжнародних операціях можуть покриватися як державою, що направляє підрозділи, так і міжнародною організацією, яка координує місію. У випадку FIER фінансування здебільшого здійснюється національними урядами, однак координаційна діяльність асоціації сприяє оптимізації витрат, уніфікації стандартів оснащення та забезпеченню сумісності технічних засобів. Це підвищує ефективність міжнародних операцій і сприяє практичній реалізації делегованих повноважень [29, с. 99-102].

Особливого значення набуває питання дотримання прав людини та гуманітарних стандартів у процесі делегування. Національні закони та міжнародні угоди зобов'язують військово-поліцейські структури діяти у суворій відповідності з нормами міжнародного гуманітарного права, уникати

непропорційного застосування сили та забезпечувати захист цивільного населення. FIER, як асоціація, закріплює у своїх документах обов'язок дотримуватися таких стандартів, що створює додаткові гарантії для легітимності міжнародних операцій. Саме це робить механізм делегування не лише процедурою передачі повноважень, а й інструментом формування спільної правової та етичної культури серед військово-поліцейських структур різних країн.

Таким чином, механізми делегування повноважень у міжнародних операціях у межах FIER ґрунтуються на взаємодії національного та міжнародного рівнів правового регулювання, добровільності участі, збереженні державного суверенітету та дотриманні міжнародних стандартів. Вони охоплюють правове врегулювання статусу підрозділів, питання командування і підпорядкування, фінансування та гарантії захисту прав людини. Усе це створює складну, але ефективну систему, яка дозволяє військово-поліцейським формуванням виконувати завдання у міжнародному контексті, залишаючись водночас інструментами національної влади і суб'єктами міжнародної координації. Завдяки цьому делегування набуває не лише технічного, а й стратегічного значення, стаючи запорукою успішної інтеграції зусиль різних держав у сфері забезпечення громадської безпеки і порядку [30, с. 224-242].

Особливості національного правового регулювання діяльності військово-поліцейських структур, що входять до складу FIER, відображають багатогранність їх правової природи та тісний зв'язок із історичними, політичними і культурними традиціями кожної держави. Хоча на рівні міжнародної координації члени FIER керуються загальними принципами і домовленостями, саме внутрішньодержавні правові акти визначають базові засади їх функціонування, компетенцію та повноваження. Національне законодавство регламентує правовий статус жандармерійських та аналогічних підрозділів, закріплює їхню подвійність як військових формувань і одночасно

правоохоронних інституцій, встановлює порядок їхнього підпорядкування, механізми контролю та взаємодії з іншими органами державної влади.

У більшості країн, що мають жандармерійські традиції, правове регулювання здійснюється на рівні конституцій, які закріплюють положення про збройні сили і спеціальні служби, а також через спеціальні закони про жандармерію, карабінерів чи інші аналогічні структури. Наприклад, у Франції Національна жандармерія прямо віднесена до складу збройних сил і водночас наділена компетенцією забезпечення внутрішньої безпеки, що закріплено в окремому законодавстві та низці нормативних актів. В Італії подібний статус мають карабінери, які поєднують функції військової служби з поліцейськими завданнями, що знайшло відображення у спеціальних положеннях Конституції та законодавчих актах про національну оборону. У Іспанії Громадянська гвардія діє на підставі органічних законів, які одночасно регламентують її як частину військової організації та як правоохоронний орган, відповідальний за підтримання порядку у цивільному середовищі [31, с. 115].

Спільною рисою більшості держав є надання жандармерійським структурам широких повноважень у сфері забезпечення громадського порядку, охорони стратегічних об'єктів, боротьби з організованою злочинністю та участі у протидії тероризму. Проте масштаби і форми таких повноважень залежать від правової системи кожної країни. У деяких випадках жандармерія виконує функції національної поліції у сільській місцевості, де інші органи відсутні, в інших — її роль зводиться до спеціалізованої військової служби внутрішньої безпеки. Таким чином, національне правове регулювання формує унікальну конфігурацію функцій кожної жандармерії, що відрізняє їх між собою навіть у межах однієї організації, як-от FIER.

Окремою рисою правового регулювання є визначення порядку підпорядкування та подвійної підзвітності. У низці країн жандармерія підпорядковується як Міністерству внутрішніх справ, так і Міністерству оборони, що створює систему дуального контролю і забезпечує баланс між військовою дисципліною та цивільним управлінням. Така модель гарантує, що

жандармерія не втрачає військової організації, водночас залишаючись інтегрованою у систему забезпечення внутрішнього правопорядку. У деяких країнах, як-от Португалія, жандармерія може перебувати під контролем різних відомств залежно від виконуваних завдань: у мирний час — підпорядковується Міністерству внутрішніх справ, у період надзвичайного стану чи військових дій — переходить у підпорядкування Міністерства оборони. Це свідчить про гнучкість національного законодавства і здатність адаптуватися до різних політичних чи безпекових ситуацій [32, с. 190].

Значну увагу в рамках національного регулювання приділено питанню прав людини та контролю за законністю дій військово-поліцейських структур. Закони і підзаконні акти у більшості країн передбачають суворі механізми парламентського, урядового і судового контролю, а також інститут громадського моніторингу за діями жандармерій. Це обумовлено необхідністю запобігання зловживанням з боку підрозділів, які мають право застосовувати силу і діють у безпосередньому контакті з цивільним населенням. У багатьох країнах законодавство встановлює спеціальні дисциплінарні та кримінальні санкції для військовослужбовців жандармерії у разі перевищення повноважень або порушення прав людини, що відображає сучасні міжнародні тенденції гуманізації силових інституцій.

Не менш важливим аспектом національного правового регулювання є врегулювання участі жандармерій у міжнародних операціях. У більшості держав такі положення містяться у законах про оборону чи спеціальних законах про міжнародну діяльність збройних сил. Вони визначають порядок ухвалення рішень про направлення контингенту за кордон, процедури взаємодії з міжнародними організаціями, правила фінансування та забезпечення. Таким чином, національні правові системи створюють юридичні механізми, які роблять можливим делегування повноважень у рамках FIER та інших форматів міжнародної співпраці [33, с. 57-64].

Особливістю національного регулювання є також врахування історико-культурних традицій. У державах із тривалими традиціями жандармерії ці

інституції закріплені у правовій системі як символи державності та стабільності, їхня діяльність має високий рівень легітимності в очах населення. У країнах, де жандармерійські структури з'явилися відносно нещодавно, національне законодавство часто поєднує елементи зарубіжного досвіду з власними правовими реаліями, створюючи інноваційні моделі регулювання. Це сприяє формуванню різноманітності правових режимів у межах FIER, але водночас ускладнює процес уніфікації стандартів, адже кожна країна прагне зберегти власні традиції та правову ідентичність [34, с. 45-50].

Отже, національне правове регулювання діяльності військово-поліцейських структур є багатокомпонентним і поєднує конституційні основи, спеціальне законодавство, підзаконні акти, механізми контролю та відповідальності, а також положення, що визначають участь у міжнародних операціях. Воно забезпечує адаптацію військово-поліцейських формувань до національних умов, водночас відкриваючи їм можливість інтегруватися у міжнародні формати співпраці. Саме різноманітність і гнучкість національних правових систем роблять FIER унікальною асоціацією, де поєднуються різні правові моделі, але всі вони спрямовані на досягнення спільної мети — підтримання громадської безпеки і порядку як у межах власних держав, так і у глобальному масштабі.

2.2. Функціональні повноваження військово-поліцейських формувань FIER у забезпеченні громадського порядку

Функціональні повноваження військово-поліцейських формувань, що входять до складу FIER, у сфері охорони громадського порядку визначаються як ключова складова їхньої правосуб'єктності, адже саме в цій площині проявляється подвійна природа їхньої діяльності, поєднання військової дисципліни з поліцейськими функціями. На відміну від класичних правоохоронних органів, жандармерії та аналогічні структури мають ширший спектр компетенцій, що охоплює як традиційне підтримання порядку у

мирний час, так і виконання завдань у кризових ситуаціях, включаючи надзвичайні стани, воєнні конфлікти чи участь у міжнародних операціях. Саме поєднання цивільної і військової функціональності робить їх універсальними суб'єктами забезпечення безпеки, здатними діяти у різних правових та соціальних контекстах [35, с. 60-96].

На національному рівні повноваження у сфері охорони громадського порядку закріплюються законодавчо та деталізуються у відомчих інструкціях і статутах. До базових напрямів належить забезпечення безпеки у громадських місцях, охорона стратегічних об'єктів, запобігання масовим заворушенням, контроль за дотриманням публічного порядку під час масових заходів, боротьба зі злочинністю та правопорушеннями. Особливістю є те, що на відміну від поліції, яка діє здебільшого у міських агломераціях, жандармерія часто виконує свої завдання у сільській місцевості або на віддалених територіях, де інші органи правопорядку представлені слабше. Це забезпечує більш повне охоплення території держави та створює додаткові гарантії безпеки для населення.

Важливим аспектом повноважень у сфері громадського порядку є право на застосування заходів примусу. Військово-поліцейські формування уповноважені здійснювати адміністративне затримання правопорушників, контролювати рух транспорту, проводити перевірки документів, забезпечувати виконання судових рішень та застосовувати спеціальні засоби для відновлення порядку у випадках, коли мирні методи є неефективними. Це право закріплюється у національному законодавстві, проте його реалізація обмежена принципами необхідності та пропорційності, що відповідає міжнародним стандартам у сфері захисту прав людини. У цьому контексті FIER відіграє роль координатора, який формує спільні етичні й професійні стандарти застосування сили та забезпечує їхнє узгодження між різними національними системами [36, с. 247].

Особливої ваги набуває роль жандармерій у реагуванні на кризові ситуації, коли звичайні поліцейські сили виявляються неспроможними

забезпечити громадський порядок. Йдеться про протидію терористичним актам, масовим заворушенням, організованій злочинності, екстремістським проявам, а також ліквідацію наслідків техногенних катастроф і природних лих. У таких випадках військово-поліцейські структури завдяки своїй організації, оснащенню та підготовці здатні діяти більш мобільно та ефективно. Це поєднання функцій збройних сил і правоохоронних органів дозволяє їм забезпечувати безпеку у ситуаціях, де потрібна висока дисципліна і здатність діяти у бойових умовах, але водночас необхідно зберігати чутливість до правового статусу цивільного населення.

Не менш важливим напрямом повноважень є охорона публічних заходів і масових зібрань. Жандармерії забезпечують порядок під час політичних демонстрацій, культурних та спортивних подій, де існує ризик виникнення конфліктів або загроз громадській безпеці. Їхня присутність має стримувальний ефект і дозволяє зменшити рівень насильства, тоді як спеціальна підготовка до роботи з натовпом забезпечує дотримання балансу між завданнями охорони порядку і свободою мирних зібрань. Такі функції набувають особливої актуальності в умовах сучасних демократичних суспільств, де право на протест і вільне висловлення позиції є фундаментальною цінністю, а завдання жандармерії полягає у забезпеченні його реалізації без шкоди для громадської безпеки [37, с. 377-381].

Жандармерійські структури мають також специфічні повноваження у сфері боротьби з організованою злочинністю та тероризмом. Їхня військова організація та технічні можливості дозволяють проводити масштабні операції з протидії злочинним угрупованням, контролювати прикордонні території та здійснювати спеціальні операції проти терористичних мереж. У рамках FIER такі підрозділи координують свої дії з колегами з інших країн, що створює умови для обміну інформацією, спільних навчань та вироблення єдиних підходів до протидії транснаціональним загрозам. Це значно підсилює їхню ефективність і робить важливим елементом міжнародної безпекової архітектури.

Функціональні повноваження у сфері громадського порядку не обмежуються лише безпосереднім забезпеченням правопорядку. Важливим є і превентивний вимір діяльності жандармерій, який полягає у моніторингу криміногенної ситуації, участі у профілактичних програмах, співпраці з місцевими громадами, а також у проведенні інформаційних кампаній з підвищення рівня правової культури населення. Це дозволяє не лише реагувати на правопорушення, але й запобігати їхньому виникненню, зміцнюючи довіру між суспільством та силовими структурами [38].

Таким чином, повноваження військово-поліцейських формувань у сфері охорони громадського порядку є багатовимірними та комплексними. Вони охоплюють оперативні, адміністративні, превентивні та спеціальні заходи, спрямовані на забезпечення стабільності у суспільстві та захист прав і свобод громадян. Унікальність таких структур полягає у здатності поєднувати військову мобільність та дисципліну з поліцейською функціональністю, що робить їх незамінними учасниками як національних систем безпеки, так і міжнародних форматів співробітництва. У рамках FIER ці повноваження отримують додатковий вимір, адже завдяки координації, обміну досвідом та уніфікації стандартів жандармерії стають здатними діяти більш ефективно не лише у межах власних держав, але й у глобальному контексті забезпечення громадської безпеки і порядку.

Участь військово-поліцейських формувань у міжнародних миротворчих і стабілізаційних місіях є однією з найяскравіших демонстрацій їхньої функціональної унікальності та водночас підтвердженням зростаючої ролі FIER як майданчика координації дій у сфері глобальної безпеки. На відміну від класичних збройних сил, завдання жандармерій та аналогічних структур у таких операціях не обмежуються забезпеченням військової переваги чи контролем над територією. Їхня діяльність спрямована на відновлення громадського порядку, забезпечення правопорядку серед цивільного населення, підтримку органів місцевої влади та створення умов для стабільного розвитку після конфлікту. Це робить їх ключовими акторами у

процесах постконфліктної стабілізації, де необхідно одночасно поєднувати військову силу та поліцейську чутливість до потреб населення [39, с. 10-59].

Правовою основою для участі у таких місіях виступають рішення міжнародних організацій, передусім Ради Безпеки ООН, Європейського Союзу чи НАТО, а також двосторонні або багатосторонні угоди між державами. У рамках FIER координація здійснюється на основі меморандумів і декларацій, що встановлюють стандарти поведінки та принципи взаємодії. Для кожної країни-учасниці остаточне рішення про направлення контингенту ухвалюється національними органами влади, що відображає добровільність і повагу до суверенітету. Водночас узгодженість дій забезпечується уніфікацією тактичних підходів і використанням єдиних правил застосування сили, що значно підвищує ефективність спільних зусиль.

Функціональна роль військово-поліцейських формувань у миротворчих місіях полягає в кількох ключових напрямках. По-перше, це відновлення і підтримання правопорядку у зонах, де місцеві поліційні сили виявилися зруйнованими чи неспроможними діяти. Жандармерійські підрозділи беруть на себе функції патрулювання, охорони стратегічних об'єктів, забезпечення безпеки громадян та протидії кримінальним угрупованням, які особливо активізуються у перехідний період. По-друге, вони виступають як гарант безпеки для гуманітарних місій, забезпечуючи захист персоналу міжнародних організацій, медичних установ і гуманітарних конвоїв. По-третє, військово-поліцейські структури беруть активну участь у відновленні роботи місцевих правоохоронних органів, навчають персонал, діляться досвідом та сприяють формуванню спроможних інституцій [40].

Однією з найважливіших рис участі жандармерій у міжнародних місіях є їхня здатність діяти в умовах подвійного правового режиму. З одного боку, вони залишаються військовими формуваннями з відповідною дисципліною, оснащенням і здатністю діяти у складних бойових умовах. З іншого боку, вони мають поліцейську компетенцію, що дозволяє їм ефективно взаємодіяти з цивільним населенням, дотримуватися прав людини і забезпечувати належний

рівень правопорядку без надмірного використання сили. Такий баланс робить їх незамінними у ситуаціях, коли класичні збройні сили виявляються надто громіздкими для виконання поліцейських функцій, а місцеві правоохоронні органи ще не готові взяти на себе відповідальність.

Особливе місце в участі у миротворчих операціях посідає дотримання міжнародних стандартів гуманітарного права. Жандармерійські підрозділи діють у середовищі, де права цивільного населення часто порушені, а довіра до державних інституцій підірвана. Відтак їхня легітимність залежить від здатності забезпечувати порядок у спосіб, що відповідає міжнародним нормам, уникає дискримінації та надмірної жорстокості. FIER, у цьому контексті, виступає важливим інституційним інструментом, який формує єдині етичні та професійні стандарти, спрямовані на дотримання прав людини в усіх операціях, незалежно від країни походження підрозділів [41].

Участь у стабілізаційних місіях має ще один вимір — вона сприяє розвитку міжнародної співпраці і взаємної довіри між державами. Жандармерійські формування, діючи пліч-о-пліч у зонах конфліктів, набувають спільного досвіду, виробляють уніфіковані підходи до вирішення кризових ситуацій та зміцнюють професійні контакти. Це дозволяє створювати передумови для майбутньої взаємодії у разі виникнення нових загроз, які потребують колективної відповіді. Крім того, участь у таких місіях підвищує міжнародний авторитет держави, демонструючи її готовність брати відповідальність за підтримання глобального миру та безпеки.

Практичний досвід показує, що жандармерійські структури здатні діяти не лише як виконавці, а й як координатори у процесах стабілізації. Вони часто виступають посередниками між військовими підрозділами та цивільними адміністраціями, сприяючи налагодженню комунікації та узгодженню дій. Така функція особливо важлива у перехідний період, коли відновлюються державні інститути, а суспільство перебуває у стані невизначеності. Саме завдяки своїй гнучкості жандармерії здатні забезпечити плавний перехід від

військових методів підтримання порядку до цивільних механізмів управління [42].

Отже, участь військово-поліцейських формувань у міжнародних миротворчих і стабілізаційних місіях є невід'ємною частиною їхніх функціональних повноважень і важливим чинником сучасної системи міжнародної безпеки. Вона поєднує у собі військову мобільність, поліцейську компетенцію, повагу до міжнародного права та здатність працювати безпосередньо з населенням. Саме ця багатовимірність робить жандармерії особливо затребуваними у сучасних конфліктах, де завдання зводяться не лише до припинення бойових дій, а й до відновлення нормального життя, створення передумов для розвитку та гарантування довгострокової стабільності. У межах FIER така діяльність отримує інституційну координацію та спільне правове підґрунтя, що дозволяє підвищувати ефективність миротворчих зусиль та формувати нову культуру міжнародного співробітництва у сфері безпеки.

Реалізація завдань військово-поліцейськими формуваннями у сфері боротьби з тероризмом та організованою злочинністю є одним із найважливіших напрямів їхньої діяльності, оскільки ці явища становлять серйозну загрозу не лише для національної, а й для міжнародної безпеки. Жандармерійські структури, які входять до FIER, завдяки своїй організаційній природі та правовому статусу, поєднують у собі можливості військової сили та поліцейських функцій, що робить їх особливо ефективними у протидії цим видам злочинності. Тероризм та організована злочинність є багатовимірними феноменами, які характеризуються високим рівнем мобільності, здатністю до швидкої адаптації та використанням сучасних технологій, а тому боротьба з ними потребує застосування комплексних та гнучких підходів, що поєднують превентивні, оперативні та репресивні заходи [43].

Національне законодавство країн-учасниць FIER наділяє жандармерійські формування широкими повноваженнями у сфері протидії терористичним загрозам. Їхня діяльність охоплює виявлення, запобігання та

нейтралізацію терористичних актів, участь у спеціальних операціях зі звільнення заручників, охорону стратегічних об'єктів та критичної інфраструктури, а також боротьбу з незаконним обігом зброї та вибухових речовин. Особливість жандармерійських структур полягає в тому, що вони діють як у воєнних, так і у мирних умовах, мають право застосовувати зброю та спеціальні засоби, але водночас зобов'язані діяти у суворих правових межах, дотримуючись принципів пропорційності й мінімізації шкоди для цивільного населення. У цьому контексті важливою є підготовка персоналу, який має поєднувати військову дисципліну з поліцейською тактикою і навичками кризового менеджменту.

У сфері протидії організованій злочинності жандармерійські формування реалізують завдання, пов'язані з виявленням і ліквідацією злочинних угруповань, що займаються контрабандою, торгівлею людьми, наркотрафіком, відмиванням коштів та іншими транснаціональними злочинами. Важливим є те, що організована злочинність часто має міжнародний характер, і саме завдяки участі у FIER жандармерійські структури отримують можливість оперативно обмінюватися інформацією, координувати спільні дії та розробляти узгоджені стратегії боротьби. Крім того, національні законодавства дозволяють цим підрозділам здійснювати оперативно-розшукову діяльність, застосовувати спеціальні методи розслідування, включаючи контрольовані поставки, прослуховування комунікацій та використання агентурної мережі, що значно підвищує їхню ефективність [44].

Важливим аспектом у реалізації таких завдань є взаємодія з іншими національними та міжнародними інституціями. Жандармерії тісно співпрацюють із поліцією, спецслужбами, митними та прикордонними органами, а на міжнародному рівні — з Європолем, Інтерполом, Євроюстом та відповідними структурами ООН і НАТО. Така взаємодія дає змогу ефективніше протидіяти транснаціональним загрозам, які не обмежуються кордонами однієї держави. Участь у спільних навчаннях, тренінгах та

координаційних центрах дозволяє жандармерійським формуванням адаптуватися до нових викликів та вдосконалювати методи боротьби з тероризмом і організованою злочинністю.

Особливої уваги заслуговує аспект профілактики. Жандармерії не лише реагують на вчинені злочини чи терористичні акти, але й здійснюють превентивну діяльність, спрямовану на виявлення радикалізованих груп, недопущення фінансування терористичних організацій, моніторинг потенційно небезпечних територій та середовищ. Вони активно співпрацюють з громадськими організаціями, освітніми закладами та місцевими громадами для зниження рівня соціальної напруги та запобігання залученню молоді до кримінальних і терористичних структур. Ця діяльність відображає сучасний підхід до безпеки, що ґрунтується не лише на силових методах, а й на інтеграції суспільства у процес формування безпечного середовища [45].

Не менш важливим є дотримання міжнародних стандартів прав людини у процесі боротьби з тероризмом і організованою злочинністю. Жандармерійські структури зобов'язані забезпечувати баланс між необхідністю застосування сили та захистом основоположних прав і свобод громадян. У межах FIER виробляються єдині етичні стандарти, які спрямовані на недопущення зловживань, надмірного насильства та дискримінаційних практик. Такий підхід не лише підвищує ефективність діяльності, але й зміцнює легітимність жандармерій у суспільстві, де довіра населення є важливим фактором успішності протидії кримінальним загрозам [46, с. 197].

Таким чином, реалізація завдань військово-поліцейськими формуваннями у сфері боротьби з тероризмом та організованою злочинністю є комплексним процесом, що охоплює оперативні, превентивні та міжнародно-координаційні заходи. Жандармерійські структури FIER завдяки своїй подвійній природі та міжнародній інтегрованості здатні забезпечувати ефективну протидію цим загрозам як у межах власних держав, так і на міжнародному рівні. Їхня діяльність поєднує військову мобільність і дисципліну з поліцейською гнучкістю та правовою чутливістю, що робить їх

невід'ємними суб'єктами сучасної системи безпеки. Саме завдяки такому підходу вони стають дієвим інструментом не лише у локальній, а й у глобальній боротьбі з тероризмом та організованою злочинністю, створюючи передумови для стабільності та миру у світі.

2.3. Механізми взаємодії структур-членів FIER у правовій площині

Договірні-правові засади співробітництва структур-членів FIER становлять фундаментальний механізм їхньої взаємодії у правовій площині, адже саме через укладення угод, меморандумів та спільних декларацій створюється правова основа для координації дій у сфері забезпечення громадської безпеки та порядку. Асоціація FIER, яка об'єднує жандармерійські та військово-поліцейські формування різних країн, має специфічний характер, оскільки не є міжнародною організацією у класичному розумінні цього терміна, однак її діяльність спирається на усталені правові інструменти, що регламентують порядок взаємодії, розподіл компетенцій та формалізацію домовленостей між учасниками. Ці інструменти забезпечують добровільність участі, рівність сторін та взаємну повагу до суверенітету, водночас створюючи можливість для уніфікації підходів у сфері безпеки та правоохоронної діяльності [47].

Ключовою особливістю договірні-правових засад FIER є їхня багаторівневість. На першому рівні перебувають загальні установчі документи, що визначають статус та місію асоціації, регламентують принципи членства, порядок прийняття рішень, права та обов'язки учасників. Вони створюють спільну рамку, у межах якої здійснюється співпраця, і водночас забезпечують правову визначеність для всіх сторін. На другому рівні знаходяться багатосторонні угоди між усіма або більшістю членів FIER, що стосуються конкретних напрямів взаємодії — проведення спільних навчань, участі у міжнародних миротворчих операціях, обміну інформацією, взаємодії у сфері боротьби з тероризмом і організованою злочинністю. Нарешті, третій

рівень становлять двосторонні або регіональні угоди між окремими структурами, які деталізують порядок співпраці у конкретних сферах чи визначають особливості взаємодії в окремих операціях. Така гнучкість договірної системи дозволяє ефективно враховувати як спільні інтереси всіх учасників, так і специфічні потреби окремих держав [48, с. 65-68].

Важливе значення має формулювання принципів, закріплених у договірно-правових актах. Йдеться про верховенство права, взаємне визнання правових систем, дотримання прав людини, заборону дискримінації та принцип пропорційності при застосуванні сили. Наявність таких положень у договорах та меморандумах створює основу для довіри між учасниками і забезпечує легітимність їхньої діяльності у сфері міжнародного права. Крім того, договори у межах FIER передбачають механізми вирішення спорів, які виникають між сторонами, здебільшого через переговори та консультації, що свідчить про прагнення уникати конфліктів і забезпечувати стабільність у відносинах між військово-поліцейськими структурами різних держав.

Зміст договірних актів відображає потребу у балансі між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями. Кожна держава-член залишає за собою право визначати обсяг делегованих повноважень своїх жандармерійських формувань у конкретних операціях чи програмах співпраці. Це означає, що участь у проектах FIER не є примусовою, а ґрунтується на принципі добровільності, що відповідає міжнародному праву. Проте саме завдяки системі угод і домовленостей вдається створити певний рівень передбачуваності у взаємовідносинах і забезпечити можливість спільного реагування на загрози, які мають транснаціональний характер [49, с. 155-165].

Важливим аспектом є договірно-правове забезпечення обміну інформацією. Угоди між членами FIER передбачають створення спільних баз даних, координацію у сфері кримінальної розвідки, обмін досвідом і технологіями. Такі положення мають особливе значення у боротьбі з тероризмом, кіберзлочинністю та організованими злочинними угрупованнями, діяльність яких виходить далеко за межі окремих

національних юрисдикцій. Водночас договори передбачають суворі правила захисту персональних даних і дотримання принципу конфіденційності, що забезпечує баланс між потребами безпеки та правами громадян.

Договірні-правові засади співробітництва у межах FIER виконують і функцію інтеграції національних правових систем у єдину координовану мережу. Завдяки укладеним домовленостям країни-члени поступово зближують свої стандарти у сфері підготовки персоналу, тактичних дій, використання спеціальних засобів і навіть процедур дисциплінарної відповідальності. Це створює передумови для взаємної сумісності, що має критичне значення під час спільних операцій та миротворчих місій. Таким чином, договори виступають не лише юридичним механізмом, а й інструментом гармонізації правових систем у сфері безпеки.

Отже, договірні-правові засади співробітництва структур-членів FIER є системоутворюючим елементом їхньої взаємодії, який забезпечує правову визначеність, легітимність та ефективність спільних дій. Вони охоплюють багаторівневу систему угод, що поєднує загальні рамкові документи з конкретними домовленостями, закріплюють основоположні принципи права та створюють передумови для уніфікації підходів у сфері громадської безпеки. Саме завдяки такій договірній основі FIER перетворюється на дієву платформу міжнародної співпраці, де взаємодія структур-членів набуває не лише практичного, а й правового виміру, що підвищує її ефективність і зміцнює міжнародний авторитет цієї асоціації [50, с. 269].

Роль «м'якого права» у діяльності FIER є одним із ключових аспектів, що дозволяє цій асоціації залишатися ефективним та гнучким інструментом міжнародної співпраці у сфері забезпечення громадської безпеки і порядку. На відміну від класичних міжнародних організацій, діяльність яких регулюється жорсткими правовими нормами з обов'язковим характером виконання, FIER функціонує передусім на основі добровільності та консенсусу, що втілюється у формах «м'якого права». Під цим терміном у сучасному правознавстві розуміють рекомендаційні акти, меморандуми, декларації, кодекси поведінки,

спільні принципи та інші документи, які формально не є юридично обов'язковими, але справляють значний вплив на поведінку держав та їхніх інституцій, задаючи стандарти діяльності й орієнтири розвитку. Саме такий підхід найбільшою мірою відповідає природі FIER як асоціації жандармерійських структур, що діють у правовому полі власних держав, але водночас прагнуть до координації й взаємної сумісності.

Застосування механізмів «м'якого права» у діяльності FIER обумовлено кількома чинниками. Насамперед воно є наслідком поваги до державного суверенітету: жодна країна не бажає втрачати контроль над власними силовими структурами чи делегувати їхні повноваження у наднаціональні інститути. Водночас існує очевидна потреба у співробітництві, адже проблеми безпеки давно перестали бути локальними й набули транснаціонального характеру. Тому «м'яке право» виступає оптимальним інструментом, що дозволяє узгоджувати позиції, виробляти спільні стандарти та координувати дії без формальної примусовості. У цьому контексті декларації та меморандуми FIER виконують роль своєрідних «дорожніх карт», які вказують напрямок розвитку та визначають пріоритети співпраці [51, с. 284].

Одним із проявів «м'якого права» є прийняття спільних кодексів поведінки та стандартів професійної діяльності. Вони визначають принципи застосування сили, етичні норми поведінки з цивільним населенням, вимоги до забезпечення прав людини та гуманітарних стандартів у міжнародних операціях. Такі документи не є обов'язковими у юридичному сенсі, проте вони формують моральні та професійні орієнтири для військово-поліцейських формувань, сприяють уніфікації їхніх підходів і створюють спільний простір довіри. Фактично «м'яке право» у цьому випадку виконує функцію правової соціалізації, формуючи єдину культуру безпеки серед жандармерійських структур різних країн.

Важливу роль відіграють рекомендаційні акти FIER у сфері підготовки кадрів та проведення спільних навчань. Завдяки узгодженим програмам та методичним матеріалам, розробленим у межах асоціації, національні

підрозділи поступово адаптують свої системи освіти й тренувань до спільних стандартів. Це забезпечує взаємну сумісність у багатонаціональних операціях, коли підрозділи різних країн мають діяти як єдине ціле. При цьому рекомендаційний характер таких документів дозволяє враховувати специфіку національних правових систем і традицій, що було б складно реалізувати у випадку жорстких юридично обов'язкових угод.

Ще одним напрямом прояву «м'якого права» є діяльність FIER у сфері обміну інформацією та кращими практиками. Рекомендаційні звіти, аналітичні огляди, спільні дослідження створюють основу для вироблення політик безпеки, які згодом імплементуються у національні законодавства або практику жандармерійських структур. Таким чином, «м'яке право» виконує функцію каталізатора правових реформ, впливаючи на національні системи через авторитет і практичну доцільність напрацьованих рішень. Це особливо важливо у питаннях боротьби з тероризмом, організованою злочинністю чи кіберзлочинами, де швидкість реагування та адаптація відіграють вирішальну роль [52].

Незважаючи на необов'язковий характер, «м'яке право» у межах FIER має значну регулятивну силу. Його ефективність ґрунтується на кількох чинниках: по-перше, на добровільності та спільній зацікавленості у співробітництві; по-друге, на репутаційних наслідках, адже відхилення від усталених стандартів може призвести до втрати довіри з боку партнерів; по-третє, на прагненні країн-членів до поступової гармонізації, що полегшує участь у спільних місіях і підвищує ефективність взаємодії. Таким чином, навіть без юридичної примусовості «м'яке право» стає реально дієвим механізмом впливу на поведінку структур-членів.

Отже, роль «м'якого права» у діяльності FIER полягає у створенні гнучкої, адаптивної та ефективної системи співпраці, яка не обмежує суверенітету держав, але водночас формує єдині стандарти та цінності у сфері безпеки. Воно забезпечує баланс між добровільністю та необхідністю координації, сприяє професійній соціалізації, гармонізації правових систем і

розвитку культури прав людини серед військово-поліцейських формувань. У сучасних умовах саме «м'яке право» стає тим інструментом, який дозволяє FIER залишатися актуальною та впливовою асоціацією, що об'єднує різні національні моделі у спільному прагненні забезпечити громадський порядок і безпеку на глобальному рівні.

У сучасних умовах міжнародної безпеки важливим викликом є узгодження дій військово-поліцейських структур, які належать до різних правових систем і організаційних традицій. FIER, будучи асоціацією із координаційно-асоціативним статусом, пропонує особливі моделі співпраці, що поєднують елементи національної автономії та міжнародної інтеграції. Основою для таких моделей виступає договірно-правовий фундамент, який закріплює добровільність участі, рівність сторін і повагу до державного суверенітету. Водночас у межах цієї правової рамки формується система багаторівневої взаємодії, що дозволяє узгоджувати політику та практику різних країн у сфері безпеки.

Першою моделлю можна вважати рамкову, яка базується на загальних установчих документах асоціації. Вони визначають принципи діяльності, порядок прийняття рішень і напрями співробітництва. Ця модель орієнтована на забезпечення правової визначеності та створення спільної концептуальної основи для подальшої координації. Вона не передбачає юридично обов'язкових норм, однак забезпечує гармонізацію базових принципів і поступове зближення правових систем [53, с. 19].

Другою моделлю є багатостороння координація, яка знаходить вияв у спільних угодах і програмах. Такі документи визначають порядок проведення навчань, участь у миротворчих операціях, координацію в боротьбі з тероризмом та організованою злочинністю. Багатостороння модель надає можливість охопити широкий спектр загроз, які виходять за межі однієї держави, і виробити єдині стандарти реагування. Саме в цій площині відбувається створення спільних баз даних, розробка механізмів кримінальної

розвідки та узгодження процедур обміну інформацією, що підвищує оперативність дій та довіру між учасниками.

Третя модель – двостороння чи регіональна координація, яка дозволяє деталізувати конкретні сфери взаємодії з урахуванням специфіки сусідніх держав чи партнерських структур. У таких угодах визначається порядок оперативного обміну інформацією, спільні дії у прикордонних регіонах, механізми взаємної допомоги у надзвичайних ситуаціях. Ця модель більш гнучка і враховує регіональні особливості, забезпечуючи ефективність співпраці на практичному рівні.

Особливе місце серед моделей координації займає механізм «м'якого права». Рекомендації, кодекси поведінки та професійні стандарти, що ухвалюються в межах FIER, не мають юридично обов'язкової сили, однак чинять істотний вплив на національні системи. Вони створюють єдине ціннісне та професійне середовище, сприяють підвищенню рівня правової культури та професійної соціалізації військово-поліцейських формувань. Важливим чинником ефективності «м'якого права» є репутаційний аспект: невиконання рекомендацій може призвести до зниження авторитету країни у співтоваристві.

Крім того, моделі координації передбачають різні рівні інституційної взаємодії. Від щорічних конференцій та робочих груп до спільних тренувань і практичних операцій — кожен із цих форматів забезпечує обмін досвідом та уніфікацію підходів. Таким чином, координація відбувається як у правовій, так і в організаційно-оперативній площині, формуючи комплексний механізм, що враховує багатоманітність правових систем і одночасно спрямований на створення єдиного безпекового простору [54, с. 792].

Зрештою, моделі координації між національними системами у рамках FIER відображають загальну тенденцію до поєднання національного суверенітету з необхідністю колективного реагування на транснаціональні виклики. Вони не руйнують національні правові механізми, а створюють додатковий рівень узгодження, що дозволяє інтегрувати зусилля різних

держав. Завдяки цьому FIER виступає своєрідним «містком» між різними правовими традиціями, сприяючи формуванню нової моделі міжнародної співпраці у сфері безпеки.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було проаналізовано правосуб'єктність структур-членів FIER у сфері забезпечення громадської безпеки та порядку, що дозволило виявити особливості їхнього функціонування у поєднанні національних і міжнародних правових вимірів. Дослідження організаційно-правових засад показало, що жандармерії та військово-поліцейські формування, які входять до складу FIER, мають специфічну правову природу, що поєднує ознаки військових інституцій і правоохоронних органів. Їхня діяльність регулюється національними конституціями, законами та підзаконними актами, а також міжнародними деклараціями та протоколами FIER, які формують систему «м'якого права». Такий підхід забезпечує баланс між збереженням державного суверенітету та необхідністю інтеграції у міжнародне середовище безпеки.

Функціональні повноваження військово-поліцейських структур-членів FIER свідчать про їхню здатність виконувати широкий спектр завдань, які виходять за межі класичних поліцейських чи військових функцій. Вони охоплюють як забезпечення громадського порядку і боротьбу зі злочинністю, так і участь у міжнародних миротворчих та стабілізаційних місіях. У цьому аспекті особливо важливим є дотримання міжнародних стандартів прав людини та гуманітарного права, що забезпечує легітимність їхніх дій та зміцнює довіру з боку міжнародної спільноти.

Аналіз механізмів взаємодії виявив, що координація між державами-членами відбувається через поєднання національних правових норм і міжнародних домовленостей. Делегування повноважень у межах FIER має добровільний характер і завжди супроводжується збереженням національного контролю за своїми підрозділами, що забезпечує дотримання принципу

суверенітету. Водночас вироблені моделі координації, які поєднують рамкові домовленості, багатосторонню взаємодію та регіональне партнерство, формують цілісну систему, здатну забезпечити узгодженість дій у кризових ситуаціях і створити передумови для ефективної спільної діяльності.

Загалом, другий розділ підтвердив, що правосуб'єктність структур-членів FIER є багатовимірним явищем, яке ґрунтується на поєднанні військових і поліцейських елементів, подвійній підзвітності перед національним і міжнародним правом та здатності діяти у спільному правовому полі. Її специфіка полягає у поєднанні правових і організаційних механізмів, які забезпечують ефективність діяльності жандармерій у національному контексті та водночас дозволяють інтегруватися у міжнародні системи безпеки. Це дає підстави розглядати FIER як унікальну платформу співробітництва, яка не тільки об'єднує держави з різними правовими традиціями, а й формує нову модель міжнародної координації у сфері громадської безпеки та порядку.

РОЗДІЛ 3. ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНІЙ АСОЦІАЦІЇ FIER: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

3.1. Правові та організаційні основи участі України у FIER

Вступ України до Міжнародної асоціації жандармерії та сил поліції у статусі військової установи (FIER) був закономірним етапом у процесі розвитку її зовнішньої безпекової політики та розбудови міжнародних механізмів співпраці. Правове підґрунтя цього процесу формується на перетині національного та міжнародного права, поєднуючи норми, що визначають місце України у світовій системі безпеки, і положення внутрішнього законодавства, які забезпечують функціонування Національної гвардії як головного представника держави в межах FIER. Особливістю правової основи вступу є те, що вона не обмежується лише міжнародними деклараціями чи меморандумами, а спирається на широку систему конституційних положень, законів та підзаконних актів, які визначають правовий статус військово-поліцейських формувань у державі.

Конституція України закріплює фундаментальні засади організації сектору безпеки і оборони, визначає роль Збройних Сил та інших військових формувань у системі національної безпеки. У цьому контексті важливим є положення про можливість створення інших військових формувань відповідно до закону, що стало підґрунтям для функціонування Національної гвардії України як військово-поліцейської структури подвійної природи. Конституційні норми надали державі юридичну можливість інтегрувати власні силові інституції у міжнародні структури, зокрема у FIER, без необхідності радикальних змін у базових засадах державного устрою [48, с. 65-68].

Значну роль відіграє Закон України «Про Національну гвардію України», ухвалений у 2014 році після реформування силових структур у контексті нових безпекових викликів. Цей закон визначає завдання Гвардії у сфері охорони громадського порядку, забезпечення державної безпеки, протидії тероризму та охорони державного кордону. Саме його положення

створили юридичне підґрунтя для участі Національної гвардії у міжнародних місіях, спільних навчаннях та миротворчій діяльності. Окремі статті закону передбачають можливість залучення підрозділів Гвардії до виконання завдань поза межами України за рішенням Верховної Ради та Президента, що узгоджується з принципами делегування повноважень у рамках FIER.

Важливою частиною нормативного забезпечення стали закони України «Про міжнародні договори» та «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях». Вони визначають порядок укладення угод, якими регламентується участь військових і правоохоронних формувань у міжнародних форматах співпраці, а також механізми їхньої підзвітності перед національними органами влади. Завдяки цим законам вступ України до FIER відбувався у відповідності до національних процедур ратифікації й контролю, що дозволяє гарантувати поєднання міжнародних зобов'язань із дотриманням конституційного принципу державного суверенітету.

Окрему роль у нормативному підґрунті участі України у FIER відіграють укази Президента та постанови Кабінету Міністрів, які деталізують порядок взаємодії з міжнародними організаціями у сфері безпеки. Укази Президента визначають стратегічні напрями інтеграції силових структур у європейський і світовий безпековий простір, тоді як урядові рішення забезпечують фінансування, організацію та матеріально-технічне забезпечення участі підрозділів у діяльності FIER. Така ієрархія нормативних актів створює цілісну систему, яка дозволяє Україні не лише приєднатися до асоціації, але й активно брати участь у її заходах [49, с. 155-165].

Не менш важливою складовою нормативного підґрунтя стали міжнародні документи, які Україна підписала у процесі приєднання до FIER. Йдеться про меморандуми, протоколи та декларації, що закріпили права та обов'язки України як члена асоціації. Хоча ці документи не мають характеру класичних міжнародних договорів з юридично обов'язковою силою, вони формують систему «м'якого права», яка визначає стандарти поведінки, процедури взаємодії та принципи координації. Для України вони мають

практичне значення, адже дозволяють інтегрувати Національну гвардію у європейське правове та інституційне середовище, поступово гармонізуючи національні норми із міжнародними.

Особливе значення для вступу до FIER мала активізація зовнішньополітичного курсу України після 2014 року, коли постала нагальна потреба у пошуку нових форматів безпекової інтеграції. Підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та закріплення в Конституції курсу на членство в ЄС і НАТО створили ширший контекст, у межах якого інтеграція до FIER сприймалася як логічний крок до розбудови довіри з боку європейських партнерів і посилення ролі України у регіональній безпеці. Нормативно-правові акти, ухвалені в цей період, демонстрували прагнення України адаптувати свою правову систему до європейських стандартів, що полегшило процес приєднання до асоціації.

Таким чином, нормативно-правове підґрунтя вступу України до FIER складається з комплексної системи конституційних норм, спеціального законодавства про Національну гвардію, міжнародно-правових актів та підзаконних документів, які спільно визначають правовий статус і функціональні можливості українських військово-поліцейських структур. Воно забезпечує поєднання внутрішньої легітимності та міжнародної узгодженості, створюючи умови для ефективної участі України у діяльності FIER. Водночас ця нормативна основа свідчить про стратегічний курс держави на європейську інтеграцію і прагнення зміцнити свою роль у глобальній системі безпеки шляхом розвитку міжнародного військово-поліцейського співробітництва [50, с. 269].

Інституційна інтеграція українських структур у систему FIER стала важливим етапом розвитку як самої асоціації, так і сектору безпеки України. Вона не обмежується формальним вступом, а означає глибоке залучення Національної гвардії України до організаційних механізмів асоціації, участь у спільних заходах, розробку програм взаємодії та адаптацію національних стандартів до міжнародних практик. Інституційна інтеграція є процесом, у

якому поєднуються організаційно-правові, функціональні та культурні компоненти, що формують спільний простір безпекового співробітництва між Україною та державами-членами FIER.

Національна гвардія України виступає головним представником держави в межах асоціації, і саме її інституційна трансформація впродовж останнього десятиліття дозволила Україні стати рівноправним учасником FIER. Після реформ 2014 року, коли Гвардія була відновлена як військове формування з правоохоронними функціями, вона отримала організаційну структуру та нормативну базу, сумісну з моделями європейських жандармерій. Це створило основу для її включення у систему FIER, яка об'єднує структури з подвійною правовою природою, здатні діяти як у військовій, так і у поліцейській площині. Важливо, що інституційна інтеграція передбачала не лише зміну формальних повноважень, а й трансформацію управлінських практик, професійної підготовки та міжнародної взаємодії [51, с. 19].

Одним із ключових аспектів стало включення українських представників у робочі органи FIER. Це забезпечило участь України у щорічних асамблеях, засіданнях комітетів та спеціалізованих груп, де обговорюються питання тактики застосування сил, стандарти підготовки, механізми реагування на кризові ситуації. Участь у цих органах дозволяє не лише ознайомлюватися з досвідом європейських партнерів, а й впливати на формування спільних рішень, що надає Україні нові можливості для відстоювання власних національних інтересів у сфері безпеки. У такий спосіб інституційна інтеграція виявляється не пасивним приєднанням до готових стандартів, а активною участю у їхньому виробленні.

Значного значення набуло також включення українських підрозділів у систему спільних навчань і тренувань, які організовує FIER. Такі заходи спрямовані на відпрацювання алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях, протидії терористичним загрозам, охороні стратегічних об'єктів та забезпеченні громадського порядку під час масових заходів. Для України ця

діяльність має двостороннє значення: з одного боку, підрозділи Національної гвардії отримують можливість інтегруватися у міжнародні стандарти реагування та підвищувати професійну підготовку, з іншого — український досвід, здобутий у реальних бойових умовах після 2014 року, вносить вагомий внесок у розвиток спільних тактичних рішень. Таким чином, інтеграція має взаємний характер, адже Україна не лише запозичує, а й передає унікальні практики сучасних військово-поліцейських операцій.

Не менш важливою складовою інституційної інтеграції стало створення умов для уніфікації правових і дисциплінарних стандартів. Участь у FIER означає необхідність дотримання принципів пропорційності у застосуванні сили, захисту прав людини, гуманізації процедур охорони громадського порядку. Для Національної гвардії це стимулювало посилення внутрішніх механізмів контролю, вдосконалення дисциплінарних статутів і впровадження стандартів професійної етики. Таким чином, інтеграція виявилася важливим чинником інституційного розвитку самої Гвардії, адже міжнародні зобов'язання спонукали її до підвищення прозорості та відповідальності у виконанні своїх функцій [52].

Важливу роль у процесі інтеграції відіграє інформаційний та науково-дослідний обмін. Українські структури отримали доступ до спільних баз даних, аналітичних матеріалів та дослідницьких програм FIER. Це дозволяє враховувати найновіші тенденції у сфері безпеки, технологічні новації, підходи до управління ризиками. Водночас українські експерти беруть участь у міжнародних науково-практичних конференціях, презентуючи результати власних досліджень і практичний досвід. Це сприяє формуванню позитивного іміджу України як активного і компетентного члена міжнародного безпекового співтовариства.

Інституційна інтеграція України у систему FIER має також символічний і політичний вимір. Вона свідчить про готовність держави брати участь у колективних механізмах безпеки, демонструє її прагнення до європейської інтеграції та підтверджує відповідність міжнародним стандартам у сфері

охорони громадського порядку. У цьому аспекті FIER виступає своєрідним майданчиком, на якому Україна не лише відпрацьовує практичні аспекти співпраці, а й утверджує своє місце у ширшій системі європейської безпеки.

Отже, інституційна інтеграція українських структур у систему FIER є комплексним процесом, який включає участь у робочих органах асоціації, спільних навчаннях і тренуваннях, адаптацію правових та дисциплінарних стандартів, розвиток науково-дослідної співпраці та посилення політичної суб'єктності України на міжнародній арені. Вона не лише розширює функціональні можливості Національної гвардії, але й сприяє трансформації всієї системи сектору безпеки держави, роблячи її більш сумісною з європейськими моделями. Інституційна інтеграція має стратегічне значення, адже створює підґрунтя для подальшої участі України у регіональних і глобальних безпекових механізмах та підвищує її спроможність реагувати на сучасні загрози у тісній взаємодії з міжнародними партнерами [53, с. 19].

Узгодження національного законодавства зі стандартами FIER є складним і водночас стратегічно важливим процесом для України, адже саме через нього забезпечується гармонізація правової системи держави з міжнародними нормами у сфері безпеки та правоохоронної діяльності. Приєднання до FIER означає не лише участь у діяльності асоціації, але й необхідність поступового наближення внутрішніх правових норм до тих стандартів, які вироблені міжнародною спільнотою та визнані обов'язковими для функціонування жандармерій і військово-поліцейських структур у демократичних державах. Така гармонізація виступає ключовою умовою ефективної інтеграції, оскільки дозволяє уникнути правових суперечностей та створює єдине поле довіри між країнами-учасницями.

Національне законодавство України у сфері безпеки та правоохоронної діяльності має власні історичні особливості, пов'язані з трансформаціями пострадянського періоду, реформами силових структур після 2014 року та запровадженням нових стандартів у зв'язку з війною проти російської агресії. У цьому контексті узгодження зі стандартами FIER є важливим чинником

модернізації правової системи. Насамперед йдеться про адаптацію положень Закону України «Про Національну гвардію України», який визначає статус та функції Гвардії. Норми цього закону потребували уточнення й деталізації з урахуванням міжнародних принципів щодо дотримання прав людини, пропорційності застосування сили та забезпечення громадського порядку у відповідності до гуманітарних стандартів. Включення цих принципів у внутрішні правові документи демонструє готовність України діяти у спільному правовому полі з іншими країнами-учасницями FIER [54, с. 792].

Важливим напрямом узгодження стало реформування дисциплінарного та процесуального законодавства. FIER наполягає на дотриманні принципу верховенства права, прозорості діяльності силових структур і наявності механізмів контролю за їхньою роботою. У відповідь на це Україна розширила систему громадського нагляду за діяльністю Національної гвардії, удосконалила механізми парламентського контролю та запровадила інституційні форми співпраці з правозахисними організаціями. Така практика наближає українське законодавство до стандартів, що діють у державах-членах FIER, де прозорість і підзвітність силових структур суспільству є визначальною умовою їхньої легітимності.

Окремої уваги заслуговує узгодження кримінального та адміністративного законодавства з міжнародними стандартами застосування сили та спеціальних засобів. FIER акцентує на необхідності чіткого нормативного регулювання випадків, коли силові структури можуть застосовувати зброю чи спецзасоби. Українське законодавство у цій сфері протягом останніх років зазнало значних змін: було введено чіткіші процедури документування дій правоохоронців, визначено принципи мінімізації шкоди, а також посилено відповідальність за перевищення службових повноважень. Це свідчить про прагнення України створити правове середовище, сумісне зі стандартами FIER, і забезпечити відповідність міжнародним зобов'язанням у сфері захисту прав людини.

Не менш важливим аспектом гармонізації є узгодження освітніх і професійних стандартів підготовки особового складу. У рамках FIER діє система обміну досвідом та підвищення кваліфікації, яка передбачає стандартизацію навчальних програм, тактичних алгоритмів і процедур професійної етики. Для України це стало поштовхом до оновлення навчальних планів у вищих військових навчальних закладах та центрах підготовки Національної гвардії. Було інтегровано дисципліни з міжнародного гуманітарного права, прав людини, сучасних методів кризового менеджменту. Таким чином, узгодження законодавства у сфері підготовки кадрів виходить за межі суто правових норм і трансформується у формування нової професійної культури, яка відповідає європейським стандартам [49, с. 155-165].

Варто зазначити, що процес гармонізації не є одноразовим актом, а має динамічний характер. Кожна зміна у безпековому середовищі, кожен новий виклик транснаціонального масштабу вимагає постійного оновлення законодавства й підзаконних актів. Тому узгодження з нормами FIER набуває вигляду безперервного процесу адаптації. Україна у цьому сенсі проходить шлях, який вже подолали країни з більш усталеною традицією військово-поліцейської діяльності. Важливо, що цей процес відбувається не під тиском зовнішніх факторів, а як внутрішня потреба держави посилити свої безпекові спроможності й забезпечити ефективну інтеграцію у європейський правовий простір.

Таким чином, узгодження національного законодавства України зі стандартами FIER можна розглядати як ключовий інструмент модернізації сектору безпеки та правового забезпечення його діяльності. Воно охоплює як базові конституційні та законодавчі положення, так і спеціальні норми, що регулюють порядок застосування сили, дисциплінарну відповідальність, механізми контролю та стандарти професійної підготовки. Результатом цього процесу стає поступове формування в Україні правової моделі, яка поєднує національні особливості та міжнародні стандарти, що дозволяє їй не лише

брати участь у діяльності FIER, а й бути активним генератором нових ініціатив у сфері міжнародної безпеки. Узгодження законодавства є передумовою для ефективного функціонування українських структур у межах FIER і водночас одним із показників європейської інтеграції держави.

3.2. Роль Національної гвардії України у реалізації міжнародних зобов'язань у межах FIER

Компетенції та повноваження Національної гвардії України становлять правову й організаційну основу участі держави у діяльності FIER, оскільки саме цей військово-поліцейський інститут виступає ключовим виконавцем міжнародних зобов'язань у сфері громадської безпеки, правопорядку та миротворчої діяльності. З часу свого відновлення у 2014 році Національна гвардія пройшла інтенсивний шлях розвитку, що супроводжувався як внутрішніми структурними реформами, так і поступовою інтеграцією в міжнародні безпекові механізми. Її компетенції визначаються Конституцією України, Законом «Про Національну гвардію України» та низкою підзаконних актів, які деталізують порядок виконання завдань у мирний час і під час воєнних дій. Ці нормативні положення набувають особливого значення в умовах членства у FIER, оскільки вимагають відповідності міжнародним стандартам у сфері військово-поліцейської діяльності [41].

Основна компетенція Гвардії полягає у забезпеченні громадського порядку та охороні прав і свобод громадян. Це завдання набуває міжнародного значення, адже саме дотримання прав людини і верховенства права є фундаментом співпраці в межах FIER. Відповідно, Національна гвардія зобов'язана демонструвати високий рівень професійної підготовки та правової культури, щоб відповідати критеріям демократичних держав, які вже тривалий час практикують жандармерійську модель. Участь у FIER стимулює підвищення стандартів діяльності Гвардії, особливо у сфері регламентації

застосування сили та спецзасобів, що врегульовано національним законодавством, але також узгоджується з рекомендаціями асоціації.

Важливою сферою компетенції є охорона державного кордону і критичної інфраструктури. У цьому напрямі Гвардія співпрацює з іншими силовими структурами України, а у межах FIER має змогу брати участь у розробці спільних підходів до протидії транскордонним загрозам. Це завдання передбачає здатність ефективно діяти у багатонаціональному середовищі, коли різні правові системи повинні координуватися між собою. Саме тому повноваження Гвардії щодо охорони стратегічних об'єктів і контролю над територіями, де можливі кризові ситуації, мають надзвичайно важливе значення для її інтеграції у FIER [33, с. 57-64].

Особливе місце серед компетенцій Національної гвардії займає участь у міжнародних миротворчих і стабілізаційних операціях. Законодавство України передбачає можливість направлення підрозділів Гвардії для виконання завдань за кордоном у складі міжнародних контингентів, що відповідає вимогам FIER щодо мобільності й універсальності військово-поліцейських сил. Участь у таких операціях дозволяє Україні не лише виконувати свої міжнародні зобов'язання, а й робити внесок у підтримання глобальної та регіональної безпеки. Бойовий досвід, здобутий у ході протистояння російській агресії, надає українським підрозділам унікальні компетенції, які визнаються й цінуються партнерами в межах FIER. Це підвищує авторитет України та дозволяє активно впливати на формування спільних стандартів діяльності.

Повноваження Гвардії охоплюють також сферу боротьби з тероризмом та організованою злочинністю. Національне законодавство наділяє її правом брати участь у спеціальних операціях із ліквідації терористичних угруповань, забезпечувати безпеку населення під час надзвичайних ситуацій і масових заходів. Ці функції безпосередньо корелюють із напрямками співпраці у FIER, де протидія транснаціональним загрозам визначається одним із пріоритетів. Таким чином, компетенції Національної гвардії у цій сфері мають як

внутрішнє, так і міжнародне значення, адже спільні навчання та обмін досвідом дозволяють виробляти ефективніші стратегії протидії [34, с. 45-50].

Не менш важливим аспектом є освітня і наукова діяльність, що входить у коло компетенцій Гвардії. Підготовка кадрів за міжнародними стандартами, участь у спільних освітніх програмах і розробка навчальних курсів з гуманітарного права та прав людини дозволяють забезпечити відповідність національної системи вимогам FIER. Власні навчальні центри Національної гвардії поступово інтегруються у міжнародну мережу підготовки кадрів, що робить її не лише споживачем, але й продуцентом сучасних освітніх стандартів. Це підтверджує здатність України бути не лише учасником, а й активним творцем нових моделей професійної підготовки.

Компетенції Національної гвардії також включають комунікативну функцію у сфері міжнародних відносин. Вона полягає у здатності налагоджувати співпрацю з іноземними партнерами, брати участь у багатосторонніх переговорах і сприяти формуванню позитивного іміджу держави. Ця функція є важливою складовою реалізації міжнародних зобов'язань, адже успішна інституційна комунікація з іншими країнами-членами FIER визначає рівень довіри й готовності до глибшої інтеграції.

Таким чином, компетенції та повноваження Національної гвардії України у межах FIER є багатовимірними й охоплюють не лише класичні завдання у сфері охорони громадського порядку, а й участь у миротворчих операціях, боротьбі з тероризмом, охороні кордону та підготовці кадрів. Вони поєднують правову базу національного законодавства з міжнародними стандартами, створюючи передумови для повноцінної інтеграції України у систему FIER. Ці компетенції не є статичними — вони постійно розвиваються під впливом нових викликів і потреб адаптації до сучасного безпекового середовища, що робить Національну гвардію важливим актором міжнародної співпраці та гарантом реалізації міжнародних зобов'язань України у сфері безпеки [35, с. 60-96].

Практична участь Національної гвардії України у спільних навчаннях і проектах у межах FIER є ключовим інструментом реалізації міжнародних зобов'язань держави та водночас важливим чинником модернізації національної системи безпеки. Участь у таких заходах забезпечує обмін досвідом, підвищення кваліфікації особового складу, апробацію нових форм тактичної та організаційної взаємодії, а також формування єдиного безпекового простору з державами-партнерами. Навчання та спільні проекти перетворюють Україну з пасивного спостерігача на активного учасника міжнародного процесу безпекової кооперації, що відповідає її стратегічному курсу на європейську інтеграцію.

Значення участі у спільних навчаннях полягає у відпрацюванні практичних навичок, які неможливо сформувати лише в рамках національної підготовки. Національна гвардія України отримує можливість брати участь у багатонаціональних операційних сценаріях, де відпрацьовуються алгоритми дій у випадку терористичних атак, масових заворушень, кризових ситуацій у прикордонних регіонах, природних катастроф чи техногенних аварій. Такі навчання створюють умови для перевірки сумісності тактичних прийомів і технічного оснащення, а також для вироблення універсальних підходів до реагування на загрози, які виходять за межі окремих держав.

Участь у проектах, які організовує FIER, має і освітньо-науковий вимір. Українські представники долучаються до міжнародних досліджень у сфері тактики правоохоронних дій, психологічної підготовки особового складу, впровадження новітніх технологій моніторингу та контролю за дотриманням прав людини під час застосування сили. Спільні проекти дозволяють Україні не лише переймати досвід розвинених європейських жандармерій, але й презентувати власні напрацювання, зокрема щодо ведення операцій у гібридному середовищі, організації взаємодії військових і цивільних адміністрацій у зонах бойових дій та забезпечення громадської безпеки в умовах війни. Це робить Україну цінним партнером, здатним збагатити колективний досвід FIER [36, с. 247].

Особливого значення для Національної гвардії мають міжнародні навчання, які проводяться із застосуванням реалістичних сценаріїв кризових ситуацій. Вони включають комплексні дії з використанням авіації, бронетехніки, спеціальних засобів і сучасних комунікаційних систем. Завдяки участі у таких навчаннях українські підрозділи підвищують рівень оперативної сумісності з іноземними партнерами, що у майбутньому може стати основою для спільних миротворчих місій під егідою ООН чи ЄС. Водночас українські військовослужбовці передають іноземним колегам безцінний досвід реальних бойових дій, зокрема в умовах міської війни та протидії диверсійно-розвідувальним групам, що значно підвищує практичну цінність таких навчань для всіх учасників.

Участь у спільних навчаннях і проектах має й політичний вимір. Вона демонструє готовність України брати на себе відповідальність у сфері міжнародної безпеки, зміцнює довіру до держави з боку партнерів і відкриває шлях до глибшої інтеграції у європейські структури. Через такі практичні заходи формується позитивний імідж України як надійного союзника, який не лише декларує свою прихильність міжнародним принципам, а й доводить її на практиці. Для FIER це означає зміцнення асоціації за рахунок держави, що має унікальний досвід протистояння сучасним загрозам, а для України – розширення можливостей впливу на формування колективних рішень.

Не менш важливою є участь у проектах, пов'язаних із розробкою нових стандартів та процедур. У межах FIER українські фахівці долучаються до створення методичних матеріалів, рекомендацій щодо правозастосовної практики, програм підготовки та навчальних курсів. Ці проекти мають довготривалий ефект, адже вони інтегрують найкращі світові практики у національну систему підготовки кадрів, водночас дозволяючи Україні впливати на зміст самих стандартів. Це свідчить про перехід від адаптації до активної участі у виробленні міжнародних правил гри [37, с. 377-381].

Практична участь у спільних навчаннях і проектах є також важливим засобом посилення внутрішньої інституційної спроможності Національної

гвардії. Повертаючись із міжнародних заходів, українські офіцери й підрозділи привносять у власну систему підготовки нові знання, технічні підходи та організаційні рішення. Це сприяє вдосконаленню національних стандартів і формує ефект мультиплікації, коли здобутий міжнародний досвід поширюється серед широких кіл особового складу. Таким чином, практична участь у спільних навчаннях і проектах має не лише міжнародний, а й внутрішній результат, посилюючи професіоналізм українських військово-поліцейських структур.

Отже, практична участь Національної гвардії України у спільних навчаннях і проектах у межах FIER є багатовимірним явищем, яке охоплює тактичний, освітній, політичний та інституційний виміри. Вона забезпечує Україні можливість бути не лише учасником, а й активним творцем міжнародних стандартів у сфері безпеки, водночас сприяючи зміцненню внутрішньої спроможності держави. Участь у таких заходах підкреслює взаємозалежність між національною безпекою та міжнародною кооперацією, а також закладає основи для подальшої інтеграції України у систему колективної безпеки Європи та світу [38].

Інтеграція Національної гвардії України у систему FIER, попри очевидні досягнення та поступ, супроводжується низкою проблем і викликів, які відображають складність адаптації національної силової структури до міжнародних стандартів та організаційних практик. Цей процес не є лінійним, адже він відбувається в умовах постійних трансформацій безпекового середовища, впливу воєнних дій, необхідності реформування сектору безпеки і водночас інтеграції в європейські інституції. Тому актуальним є аналіз тих факторів, які стримують або ускладнюють повноцінну реалізацію потенціалу України у межах FIER.

Однією з головних проблем виступає нормативно-правова невідповідність. Попри суттєві кроки у гармонізації національного законодавства зі стандартами асоціації, залишається низка прогалин і суперечностей. Зокрема, йдеться про нечітке врегулювання механізмів

контролю за діяльністю військово-поліцейських підрозділів, недостатню деталізацію норм щодо застосування сили у мирний час, а також відсутність єдиної процедури імплементації рішень, ухвалених у межах FIER, у внутрішнє правове поле. Ці труднощі призводять до затримок у виконанні зобов'язань і створюють ризик неповної сумісності з моделями, що вже діють у країнах-членах асоціації.

Другим серйозним викликом є ресурсне забезпечення інтеграційного процесу. Для ефективної участі у спільних навчаннях, проектах та операціях необхідні значні фінансові й матеріально-технічні ресурси. Україна, яка з 2014 року перебуває у стані збройного конфлікту та масштабної війни, змушена спрямовувати левову частку ресурсів на першочергові оборонні потреби. У такій ситуації забезпечення повноцінної участі Національної гвардії у міжнародних заходах FIER потребує додаткових зусиль і часто залежить від підтримки міжнародних партнерів. Брак сучасного обладнання, інфраструктури для тренувань і систем комунікації може знижувати ефективність інтеграційних процесів і ставити українські підрозділи у менш вигідне становище порівняно з партнерами.

Не менш важливим викликом є кадровий аспект. Інтеграція у FIER потребує висококваліфікованого особового складу, який володіє не лише необхідними професійними навичками, але й достатнім рівнем мовної підготовки, знанням міжнародного гуманітарного права та вмінням працювати у багатонаціональному середовищі. В Україні ці компетенції ще перебувають на стадії становлення. Хоча активно розвиваються навчальні програми, підготовка офіцерів для міжнародних місій залишається нерівномірною, а мовний бар'єр і недостатня кількість спеціалізованих курсів ускладнюють швидку адаптацію кадрів до стандартів FIER [39, с. 10-59].

Особливим викликом виступає безпосередній вплив воєнних дій на території України. Учасники FIER, які діють у стабільному правовому і політичному середовищі, мають змогу зосереджуватися на поступовій адаптації до нових викликів безпеки, тоді як Україна змушена одночасно

інтегруватися у міжнародні структури та вести масштабну оборонну війну. Це накладає відбиток на організаційну культуру Національної гвардії, пріоритети її підготовки та практичної діяльності. Часто український досвід, хоча й цінний для партнерів, не повністю відповідає тим моделям, які передбачає FIER, з огляду на їхній більш поліцейський, ніж військовий характер.

Ще однією проблемою є інституційна інерція та складність адаптації управлінських практик. Військово-поліцейські структури традиційно відзначаються жорсткою ієрархією та консерватизмом у прийнятті рішень. Для повноцінної інтеграції у FIER необхідно не лише виконати формальні зобов'язання, але й запровадити нові управлінські підходи, які відповідають принципам прозорості, підзвітності й демократичного контролю. У цьому сенсі перехід від старих моделей до сучасних стандартів є складним і вимагає значних зусиль як з боку керівництва, так і з боку особового складу.

Крім того, інтеграція у FIER передбачає поступове узгодження ціннісних орієнтирів і професійної культури. Виклики полягають у тому, що Національна гвардія, виконуючи завдання в умовах воєнного стану, часто зосереджена на максимально ефективному вирішенні оперативних завдань, тоді як міжнародні партнери наголошують на пріоритеті гуманізації правоохоронної діяльності, зокрема у сфері захисту прав людини. Це створює ризик різночитань і потребує системної роботи над формуванням спільного розуміння цілей та засобів їх досягнення [33, с. 57-64].

Таким чином, проблеми та виклики інтеграції Національної гвардії України у систему FIER мають комплексний характер і охоплюють правові, ресурсні, кадрові, організаційні та культурні аспекти. Вони відображають специфіку українського контексту, де інтеграція до міжнародних структур відбувається в умовах війни, масштабних реформ і постійних трансформацій безпекового середовища. Водночас ці виклики не лише ускладнюють процес, але й формують унікальний досвід, який дозволяє Україні відігравати особливу роль у FIER, вносячи у спільну діяльність елементи практики, що перевірені в умовах реальних бойових дій. Саме тому подолання зазначених

проблем має стратегічне значення, адже воно відкриває шлях до глибшої інтеграції України у міжнародний безпековий простір і зміцнює її позиції як активного та надійного партнера у сфері військово-поліцейської співпраці.

3.3. Проблеми та перспективи вдосконалення правосуб'єктності України в системі FIER

Реалізація міжнародних зобов'язань України в межах FIER стикається з низкою перешкод, які мають багатовимірний характер і охоплюють правові, організаційні, ресурсні та політичні аспекти. Ці перешкоди відображають не лише об'єктивні труднощі, пов'язані з трансформаціями у секторі безпеки, але й специфіку українського контексту, що формується під впливом збройної агресії Росії, внутрішніх реформ та прагнення інтеграції у європейський безпековий простір. Саме тому важливо розглянути ті чинники, які сповільнюють або ускладнюють виконання Україною своїх зобов'язань у рамках асоціації, адже їхнє подолання є передумовою для подальшої ефективної участі у міжнародній співпраці.

Передусім однією з ключових перешкод є неповна гармонізація національного законодавства зі стандартами FIER. Хоча за останні роки було здійснено суттєві кроки у напрямку правової адаптації, досі існують прогалини у врегулюванні механізмів демократичного контролю над діяльністю Національної гвардії, а також у чіткій регламентації порядку застосування сили у мирний час. Відсутність єдиної системи імплементації рішень FIER у внутрішньодержавне правове поле створює ситуацію, коли міжнародні рекомендації залишаються декларативними та не завжди перетворюються на практичні механізми. Це знижує ефективність участі України та обмежує її спроможність діяти на рівні з іншими країнами-членами асоціації [21, с. 327-330].

Не менш вагомою перешкодою є ресурсне обмеження. Виконання міжнародних зобов'язань передбачає участь у навчаннях, спільних операціях,

проектах і науково-дослідних програмах, що потребує фінансування, сучасного технічного оснащення, транспортної логістики й кадрового забезпечення. Україна, яка перебуває у стані війни та змушена спрямовувати основні ресурси на оборону, стикається з проблемою браку коштів для забезпечення належної участі в усіх заходах FIER. У багатьох випадках участь можлива лише за умови підтримки міжнародних партнерів, що створює додаткові залежності та обмежує свободу маневру.

Важливим чинником є кадрові виклики. Для повноцінної інтеграції у FIER потрібен високопрофесійний особовий склад, який володіє знанням міжнародних стандартів, гуманітарного права, іноземних мов і має досвід роботи у багатонаціональному середовищі. Хоча підготовка таких кадрів поступово розгортається, вона ще не досягла рівня, який дозволив би Україні на рівних конкурувати з державами з усталеною традицією жандармерійської служби. Брак спеціалізованих освітніх програм, нерівномірність мовної підготовки та обмежені можливості для тривалих міжнародних стажувань знижують якість кадрової інтеграції.

Окремо варто відзначити вплив воєнних дій на території України. З одного боку, цей фактор надає українським підрозділам безцінний практичний досвід, який цікавить партнерів, а з іншого — створює значні труднощі у виконанні міжнародних зобов'язань. Часто Національна гвардія змушена зосереджуватися на внутрішніх оборонних завданнях, що зменшує її можливості брати участь у спільних заходах за кордоном. Крім того, сама логіка воєнного протистояння формує пріоритети, які не завжди збігаються з гуманістичною орієнтацією FIER, особливо у питаннях гуманізації правоохоронної діяльності та забезпечення прав людини [22, с. 32-40].

Не менш значущою перешкодою є інституційна інерція, характерна для силових структур. Запровадження нових управлінських практик, що відповідають принципам прозорості, підзвітності й демократичного контролю, потребує часу й подолання опору з боку частини кадрового складу. В Україні цей процес ускладнюється ще й загальним контекстом воєнного стану, коли

домінує жорстка вертикаль управління, орієнтована на оперативність і дисципліну, а не на відкритість і гнучкість. Це створює певний розрив між очікуваннями міжнародних партнерів та реальними можливостями вітчизняної системи.

Додатковим викликом стає питання довіри та репутації. Для FIER важливо, щоб усі члени не лише декларували свою відданість стандартам, але й реально їх дотримувалися. Будь-які повідомлення про зловживання або перевищення повноважень можуть впливати на імідж України в асоціації та ускладнювати подальшу співпрацю. У цьому контексті необхідним є посилення механізмів внутрішнього та зовнішнього моніторингу, здатних швидко реагувати на такі випадки та запобігати їхньому повторенню [23, с. 4010-4016].

Таким чином, перешкоди на шляху реалізації міжнародних зобов'язань України у межах FIER мають комплексний характер. Вони охоплюють правову сферу, де бракує чіткої гармонізації законодавства; організаційну площину, де ресурсні обмеження та кадрові проблеми сповільнюють інтеграцію; політичний і військовий контекст, де війна формує особливі умови для функціонування силових структур; а також інституційну культуру, де ще триває трансформація від закритих до відкритих практик. Подолання цих перешкод вимагає послідовної роботи держави, широкої міжнародної підтримки та внутрішньої готовності до реформ. Лише в такому разі Україна зможе повною мірою реалізувати свої зобов'язання та зміцнити позиції у FIER як надійний і прогнозований партнер, спроможний вносити вагомий внесок у колективну безпеку.

Вдосконалення правового регулювання участі України у діяльності FIER є ключовим чинником підвищення її ефективності як суб'єкта міжнародної співпраці та надійного партнера у сфері безпеки. Досвід членства в асоціації показав, що формальна наявність законодавчих підстав не завжди гарантує належну реалізацію міжнародних зобов'язань, адже необхідно враховувати не лише нормативні норми, а й практичні механізми їхнього впровадження. Саме

тому напрями вдосконалення правового регулювання мають стосуватися кількох рівнів: від загальнодержавного законодавства до спеціальних підзаконних актів і процедур, що визначають діяльність Національної гвардії України як основного представника держави у системі FIER.

Передусім потребує розвитку законодавча база, що регламентує порядок імплементації міжнародних угод і рішень асоціації у внутрішнє правове поле. Сьогодні відсутній уніфікований механізм, який би дозволяв швидко інтегрувати норми та стандарти FIER у національне законодавство. Вдосконалення цієї сфери має полягати у створенні спеціальних процедур, що дозволять переводити рекомендації й декларації асоціації у конкретні нормативні положення на рівні законів або урядових постанов. Це дозволить уникнути ситуацій, коли міжнародні зобов'язання залишаються декларативними та не знаходять практичного застосування у діяльності українських військово-поліцейських структур [24, с. 56-64].

Другим напрямом вдосконалення є подальша гармонізація законодавства про Національну гвардію України зі стандартами FIER. Хоча чинний закон забезпечує правові підвалини для виконання широкого спектра завдань, він потребує деталізації у частині регламентації застосування сили, процедур взаємодії з цивільними органами влади, а також механізмів демократичного контролю. Удосконалення законодавства має враховувати пріоритет захисту прав людини, прозорість дій військово-поліцейських формувань і відповідальність за перевищення повноважень. Це дозволить створити баланс між ефективністю забезпечення безпеки та дотриманням міжнародних стандартів у сфері прав людини.

Важливим завданням є розробка комплексних підзаконних актів, що регулюватимуть питання участі Національної гвардії у спільних навчаннях, миротворчих операціях і міжнародних проєктах. На практиці відсутність чітко визначених процедур призводить до бюрократичних затримок і ускладнює оперативну взаємодію з партнерами. Тому необхідним є створення уніфікованих правил, які б визначали порядок відрядження особового складу,

фінансове забезпечення його участі, систему оцінювання результатів і механізми використання набутого досвіду у національній системі безпеки.

Не менш важливим напрямом є вдосконалення механізмів контролю та моніторингу виконання міжнародних зобов'язань. Україна потребує створення незалежних інституцій або спеціалізованих підрозділів, які б здійснювали оцінку дотримання стандартів FIER у діяльності Національної гвардії, надавали рекомендації щодо усунення порушень та публікували відкриті звіти. Такий підхід не лише підвищить рівень довіри до України з боку міжнародних партнерів, але й сприятиме зміцненню внутрішньої легітимності силових структур [25, с. 134-139].

Окремо слід звернути увагу на вдосконалення правових норм у сфері кадрової політики. Для успішної інтеграції у FIER потрібні військовослужбовці, які володіють знанням іноземних мов, мають досвід міжнародної співпраці та глибоке розуміння гуманітарного права. Це означає, що на законодавчому рівні необхідно закріпити вимоги до освітньої та професійної підготовки, створити стимули для проходження міжнародних стажувань та інтегрувати навчальні програми, що відповідають європейським стандартам. Удосконалення правового регулювання у цій сфері дозволить забезпечити формування кадрового потенціалу, здатного якісно реалізовувати міжнародні зобов'язання.

Перспективним напрямом є й розвиток правового забезпечення інформаційного та наукового співробітництва. Участь у дослідницьких проектах і доступ до міжнародних баз даних потребують чіткої регламентації питань захисту інформації, авторського права та інтелектуальної власності. Розробка спеціальних правових норм у цій сфері дозволить Україні активно долучатися до створення нових знань у галузі безпеки та водночас гарантувати захист національних інтересів.

Таким чином, напрями вдосконалення правового регулювання правосуб'єктності України у FIER охоплюють широке коло питань — від законодавчої гармонізації та деталізації спеціальних норм до створення

механізмів контролю, кадрової політики та науково-інформаційного співробітництва. Цей процес має системний характер і вимагає політичної волі, узгодженої роботи державних органів та підтримки з боку міжнародних партнерів. Його результатом має стати створення правового середовища, яке забезпечить не лише формальне виконання зобов'язань, але й реальну ефективність участі України у FIER. Вдосконалення правового регулювання дозволить Україні не тільки адаптуватися до міжнародних стандартів, а й стати активним генератором нових ініціатив у сфері безпеки, що зміцнить її позиції у системі європейської та глобальної безпеки [26, с. 191-196].

Перспективи інтеграції України у європейську безпекову систему в контексті діяльності FIER та ширших процесів співпраці з ЄС і НАТО мають багатовимірний характер, що визначається як внутрішніми трансформаціями держави, так і міжнародними тенденціями у сфері безпеки. Після початку російської агресії питання інтеграції у спільний безпековий простір Європи набуло екзистенційного значення. Україна опинилася у ситуації, коли національні сили оборони та безпеки не можуть повною мірою гарантувати захист територіальної цілісності та громадської безпеки без підтримки міжнародних партнерів. Саме тому розширення співпраці з НАТО, ЄС і FIER постає як стратегічний напрям державної політики, що здатен забезпечити довгострокову стійкість і підвищити спроможність до протидії гібридним та воєнним загрозам.

Однією з ключових перспектив є адаптація національної правової бази до європейських стандартів безпеки. Це стосується, зокрема, удосконалення законодавства у сфері діяльності Національної гвардії України, яка є основним представником у FIER. Гармонізація правових норм із вимогами європейського безпекового простору дозволить забезпечити сумісність процедур, уніфікацію стандартів підготовки особового складу та створення умов для спільних операцій. Такий процес не лише посилює міжнародну легітимність України, але й відкриває доступ до практичних ресурсів: навчань, програм обміну досвідом, технологічної допомоги.

Не менш важливим є аспект інституційної інтеграції. Участь у FIER та інших міжнародних структурах дозволяє Україні формувати професійні стандарти відповідно до практик провідних європейських жандармерій. Це означає поступове перетворення Національної гвардії на сучасну європейську військово-поліцейську інституцію, здатну виконувати не лише внутрішні завдання з підтримання громадського порядку, але й діяти в міжнародних миротворчих місіях. Включення України до механізмів спільної безпеки створює додаткові можливості для професійного розвитку кадрів, підвищення рівня технічного оснащення та зміцнення довіри громадян до силових структур [27, с. 13-20].

Важливою перспективою є участь у формуванні спільних безпекових політик ЄС. Програма «Східне партнерство» та Угода про асоціацію між Україною та ЄС відкривають простір для поступового включення України у загальноєвропейські механізми управління кризами, охорони кордонів, протидії організованим злочинності та тероризму. У цьому контексті інтеграція у європейську безпекову систему не обмежується військовою сферою, а має комплексний вимір, що включає інформаційну безпеку, кіберзахист, гуманітарну співпрацю. Така багатовимірність створює умови для посилення ролі України як регіонального гаранта стабільності.

У перспективі інтеграція України до європейської безпекової системи може реалізовуватися через розширення миротворчої діяльності. Участь Національної гвардії у міжнародних операціях під егідою ООН, ЄС або FIER підвищує престиж України, зміцнює її міжнародний авторитет і водночас забезпечує практичний досвід, необхідний для розвитку внутрішніх інституцій. Такий формат дозволяє поєднати політичні цілі європейської інтеграції з конкретними результатами у сфері безпеки.

Водночас перспективи інтеграції не можна розглядати поза викликами. Серед основних перешкод варто виділити необхідність подолання бюрократичної інерції, забезпечення належного фінансування оборонної сфери, протидію корупційним ризикам у силових структурах. Європейські

партнери звертають особливу увагу на прозорість та підзвітність безпекових інституцій, що є умовою їхнього включення у спільний простір довіри. Інтеграція України передбачає не лише технічну сумісність чи спільні навчання, а й глибинні зміни управлінської культури, орієнтацію на верховенство права та права людини.

У стратегічному вимірі інтеграція України у європейську безпекову систему має стати основою для поступового приєднання до структур колективної безпеки, зокрема НАТО. У цьому сенсі FIER може виконувати роль проміжної ланки, яка дозволяє Україні закріпитися у колі держав із подібними моделями військово-поліцейських інституцій і довести свою спроможність виконувати міжнародні стандарти. Саме участь у FIER створює практичний фундамент для подальшої євроатлантичної інтеграції, оскільки забезпечує досвід спільних операцій, координацію у сфері правового регулювання та розвиток професійних компетенцій [30, с. 224-242].

Отже, перспективи інтеграції України у європейську безпекову систему охоплюють кілька ключових вимірів: гармонізацію законодавства, інституційне зміцнення Національної гвардії як представника у FIER, участь у формуванні європейських політик безпеки, розширення міжнародної миротворчої діяльності та підготовку до членства у НАТО. Цей процес є тривалим і складним, але водночас життєво необхідним для забезпечення стійкості держави. Участь у FIER та інших міжнародних ініціативах сприятиме тому, щоб Україна стала повноцінним суб'єктом європейської безпекової системи, здатним не лише отримувати підтримку, а й робити власний внесок у стабільність і розвиток регіону.

Висновки до розділу 3

Висновки до третього розділу дослідження зосереджуються на узагальненні проблем і перспектив правосуб'єктності України у рамках FIER та ширшої інтеграції до європейської безпекової системи. Аналіз показав, що

Україна поступово утверджується як активний учасник міжнародних процесів у сфері забезпечення громадської безпеки, однак її правовий статус і практичні механізми участі ще перебувають на етапі становлення. Участь у FIER відкриває можливості для поглиблення професійної підготовки, розвитку інституційної спроможності Національної гвардії та гармонізації національного законодавства із міжнародними стандартами. Проте водночас існують і значні виклики, що пов'язані з нестачею ресурсів, потребою у більшій прозорості діяльності безпекових інституцій, а також необхідністю формування ефективної системи демократичного контролю над ними.

Перспективи інтеграції України у європейський безпековий простір визначаються кількома стратегічними тенденціями. По-перше, це потреба поступового зближення правової бази з нормами та принципами Європейського Союзу і НАТО, що дозволить забезпечити сумісність процедур, підвищити рівень довіри з боку партнерів і створити основу для участі у спільних операціях. По-друге, інтеграція до FIER надає Україні шанс утвердитися як важливий елемент колективної безпеки, адже завдяки подвійній природі військово-поліцейських структур Національна гвардія може ефективно діяти і в цивільному середовищі, і у військових операціях, поєднуючи завдання внутрішньої стабільності з міжнародними зобов'язаннями. По-третє, значущим є політичний вимір, оскільки участь у міжнародних асоціаціях цього типу посилює позиції України у діалозі з європейськими партнерами та демонструє її готовність не лише отримувати допомогу, а й робити власний внесок у спільну безпеку.

Отримані результати дозволяють зробити висновок, що правосуб'єктність України у FIER має динамічний і поступальний характер, який відображає прагнення держави закріпитися у міжнародних форматах співробітництва. Незважаючи на наявні проблеми, участь у FIER створює для України умови для розбудови сучасної системи військово-поліцейської діяльності, формує нову якість міжвідомчої взаємодії та сприяє розвитку інституційних спроможностей. Таким чином, третій розділ засвідчує, що

перспективи вдосконалення правосуб'єктності України у системі ЄІЕР тісно пов'язані із процесами її загальної європейської та євроатлантичної інтеграції, а також із модернізацією національної безпекової політики, яка дедалі більше спирається на принципи верховенства права, прозорості та міжнародної відповідальності. У майбутньому це стане запорукою не лише стійкості держави у протидії зовнішнім загрозам, але й її повноцінної інтеграції до європейської безпекової системи як рівноправного та активного партнера.

ВИСНОВКИ

Загальні висновки дипломного дослідження відображають комплексний характер поставлених завдань і водночас окреслюють ключові результати, яких вдалося досягти у процесі аналізу правосуб'єктності військово-поліцейських структур у міжнародному праві та специфіки участі України в Міжнародній асоціації жандармерії та сил поліції у статусі військової установи (FIER). Вивчення теоретико-правових засад дозволило встановити, що феномен правосуб'єктності у міжнародному праві не зводиться лише до класичних моделей державної суверенності чи міжурядових організацій, а охоплює похідні та функціональні форми, до яких належать військово-поліцейські формування. Саме подвійна природа таких інституцій, що поєднують військові й поліцейські функції, визначає їх унікальний статус у міжнародному правопорядку та дає змогу виступати специфічними суб'єктами міжнародної взаємодії.

Аналіз генезису й розвитку жандармерійських структур у світі показав, що їхня поява була історично зумовлена потребами держав у мобільних, дисциплінованих та легітимних силах для підтримання внутрішнього порядку. Протягом століть жандармерії зазнавали трансформацій, від інструментів монархічного контролю до сучасних гнучких формувань, інтегрованих у міжнародні механізми безпеки. Європейський досвід підтвердив, що ці інституції стали не лише складовими національних систем безпеки, а й активними учасниками миротворчих місій, стабілізаційних операцій та міжнародного обміну досвідом. Саме ця традиція створила підґрунтя для виникнення FIER як особливого міжнародного утворення, яке об'єднує військово-поліцейські формування на основі принципів професійного партнерства та «м'якого права».

Правова природа та організаційний статус FIER визначають її як координаційно-асоціативну структуру, що не має обов'язкових нормотворчих повноважень, однак спроможна забезпечувати реальний вплив на діяльність своїх членів через вироблення стандартів, рекомендацій і спільних програм.

Дослідження показало, що саме завдяки гнучкості й добровільності FIER залишається ефективною платформою для обміну досвідом, підвищення професійної спроможності та уніфікації практик у сфері громадської безпеки.

У межах аналізу правосуб'єктності структур-членів FIER у сфері забезпечення громадського порядку встановлено, що їхня діяльність спирається на багаторівневу нормативно-правову основу, яка включає національне законодавство, внутрішньовідомчі акти та міжнародні документи асоціації. Такий багатосаровий характер правового регулювання дозволяє гармонізувати дії різних інституцій, зберігаючи при цьому національний суверенітет. Важливо, що у своїй діяльності члени FIER орієнтуються на дотримання міжнародних гуманітарних стандартів і прав людини, що формує нову якість співробітництва та підвищує рівень довіри з боку суспільства.

Окрему увагу приділено аналізу правосуб'єктності України у FIER, де було виявлено як значний потенціал, так і низку проблем. З одного боку, участь Національної гвардії України у діяльності асоціації сприяє підвищенню професійної спроможності, інтеграції у європейський безпековий простір та здобуттю практичного досвіду міжнародної взаємодії. З іншого боку, зберігаються труднощі, пов'язані з потребою гармонізації законодавства, удосконалення демократичного контролю, боротьби з корупційними ризиками та забезпечення належного фінансування. Ці проблеми не нівелюють перспектив, але підкреслюють необхідність системних реформ і послідовної політики європейської інтеграції.

Загалом дослідження дає підстави стверджувати, що перспективи правосуб'єктності України у FIER безпосередньо пов'язані з її загальною стратегією інтеграції до європейської та євроатлантичної безпекової системи. Членство у FIER є важливим кроком, який дозволяє Україні позиціонувати себе як відповідального та активного учасника міжнародного співтовариства у сфері безпеки, водночас готуючи правові та інституційні підвалини для подальшого поглиблення співпраці з ЄС і НАТО. Таким чином, робота засвідчила, що інтеграція у європейську безпекову систему можлива лише за

умови внутрішніх трансформацій, спрямованих на верховенство права, прозорість управління та підвищення ефективності силових інституцій. Саме ця синергія національних реформ та міжнародної взаємодії стане запорукою того, що Україна зможе не лише зміцнити власну безпеку, а й зробити вагомий внесок у колективну стабільність і розвиток регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агапова О. Міжнародне співробітництво як чинник вдосконалення діяльності Національної гвардії України // *Підприємництво, господарство і право*. – 2016. – № 12. – С. 131–135.
2. Аллеров Ю. В., Кривенко О. В. Роль і місце Національної гвардії України у структурі сектору національної безпеки і оборони України // *Наука і оборона*. – 2018. – № 3. – С. 3–9.
3. Antoniadou A., O'Loughlin B., Miskimmon A. Great Power Politics and Strategic Narratives : Working Paper № 7. – Sussex : The Centre for Global Political Economy, University of Sussex, 2010. – Режим доступу: <http://doi.org/10.4324/9781315770734>.
4. Бизова А., Скриньковський Р. Досвід діяльності членів Міжнародної асоціації сил жандармерії та поліції у виконанні функцій військової поліції. – 2021. – [Недостатньо бібліографічних даних для повного опису].
5. Denzin N. K. Interpretive Biography. – Newbury Park; California; London : Sage, 1989. – Режим доступу: <https://dx.doi.org/10.4135/9781412984584>.
6. Дьяковська Г. Наратив як складова дискурсивної реальності // *Cxid*. – 2017. – № 5 (151). – С. 70–73. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2017_5_13.
7. FIEP. FIEP Official Website. – Режим доступу: <http://www.fiep.org/about-fiep/statutes/>.
8. FIEP. The Argentina National Gendarmerie. – Режим доступу: <http://www.fiep.org/member-forces/argentinian-national-gendarmerie/>.
9. FIEP. The Carabiniers of Chile. – Режим доступу: <http://www.fiep.org/member-forces/chilean-carabineros/>.
10. FIEP. The Gendarmerie General Command of Turkey. – Режим доступу: <http://www.fiep.org/member-forces/turkish-gendarmerie/>.

11. FIEP. The Internal Security Force of Qatar. – Режим доступу: <http://www.fiep.org/member-forces/qatar/>.
12. FIEP. The Italian Carabinieri. – Режим доступу: <http://www.fiep.org/member-forces/italian-carabinieri/>.
13. FIEP. The Military Police and Military Fire Brigades of Brazil. – Режим доступу: <http://www.fiep.org/member-forces/state-military-police-and-military-fire-brigades-in-brazil/>.
14. FIEP. National Guard of Ukraine. – Режим доступу: <http://www.fiep.org/member-forces/national-guard-of-ukraine/>.
15. FIEP. General Directorate of the Gendarmerie of Jordan. – Режим доступу: <http://www.fiep.org/member-forces/darak-forces-jordan/>.
16. FIEP. The Royal Moroccan Gendarmerie. – Режим доступу: <http://www.fiep.org/member-forces/moroccan-royal-gendarmerie/>.
17. FIEP. French National Gendarmerie. – Режим доступу: <http://www.fiep.org/member-forces/french-national-gendarmerie/>.
18. Ганус К. І. Моніторинг оперативної обстановки в районі проведення масових заходів за допомогою безпілотних літальних апаратів // *Організація службово-бойової діяльності підрозділами Національної гвардії України у взаємодії з Збройними Силами України*. – 2023. – С. 32.
19. Голобородько Т. В. Суб'єкти публічного управління та адміністрування в сфері обліку і оподаткування // *Збірник наукових праць ЛОГОС*. – 2020. – С. 74–76.
20. Міжнародне гуманітарне право : навч.-метод. посіб. / М. В. Грушко, В. В. Музика, Т. С. Федорова, В. В. Владишевська ; за ред. О. В. Бігняка. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 136 с.
21. Ільницька Ю. М. Щодо визначення сутнісних ознак суб'єкта владних повноважень // *Форум права*. – 2011. – № 2. – С. 327–330.
22. Kaidalov R., Morkvin D., Batsamut V. Організаційні, правові та методологічні аспекти визначення чисельності кадрових підрозділів у Національній гвардії України // *Honor and Law*. – 2023. – № 3 (86). – С. 32–40.

23. Корнієнко Д., Бизова А., Скриньковський Р. Досвід діяльності членів Міжнародної асоціації сил жандармерії та поліції у виконанні функцій військової поліції // *Trajectoriâ Nauki = Path of Science*. – 2021. – Т. 7, № 1. – С. 4010–4016. – DOI: 10.22178/pos.66-1.
24. Котляренко О. Перспективи формування військової поліції як складової системи військової юстиції в Україні // *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. – 2016. – № 1. – С. 56–64.
25. Кравченко Н. К. Нарратив как дискурс: категории, функции, методы исследования в ракурсе современного дискурс-анализа // *Одеський лінгвістичний вісник*. – 2014. – Вип. 4. – С. 134–139.
26. Кравчук О. В. Зміст соціально-профілактичної діяльності майбутніх фахівців правоохоронних органів з правопорушень підлітків // *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. – 2024. – Вип. 215. – С. 191–196.
27. Курінний Є. Перспективи створення військової поліції в Україні // *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. – 2023. – № 3. – С. 13–20.
28. Лебідь Н. Загальна характеристика правового статусу державних інспекцій в Україні // *Вісник Львівського університету*. – 2004. – № 39. – С. 223–228.
29. Лисичкіна І. О., Лисичкіна О. О., Проценко Є. М. Спеціальна термінологія НАТО в контексті військово-термінологічної діяльності із лінгвістичного забезпечення // *Чесць і закон*. – 2022. – № 2. – С. 99–102.
30. Лисичкіна І. О. Мас-медійні особливості побудови ефективного наративу як інструмента стратегічних комунікацій // *Психолінгвістика*. – 2019. – Вип. 26 (2). – С. 224–242. – Режим доступу: <http://doi.org/10.31470/2309-1797-2019-26-2>.
31. Лисичкіна О. О. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. – 2021. – С. 115. – [Недостатньо даних для повного оформлення].

32. Лисичкіна О. О., Лисичкіна І. О. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. – 2022. – С. 190. – [Недостатньо даних для повного оформлення].
33. Мельник С. Система військової юстиції в країнах членах НАТО: теоретичні та практичні аспекти // У: *Система військової юстиції у забезпеченні національної безпеки України*. – Київ : АртЕк, 2019. – С. 57–64.
34. Morkvin D., Gokh I., Cherkashyn S. Роль і значення міжнародного співробітництва у розвитку Національної гвардії України // *Honor and Law*. – 2022. – № 1 (80). – С. 45–50.
35. Ожеван М. А. Глобальна війна гранд-наративів у сучасні добу // У: *Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах : монографія*. – Київ : Вадекс, 2019. – С. 60–96.
36. Пискун О. В. Адміністративно-правовий статус командувача Національної гвардії України : дис. ... д-ра філос. наук : 081. – Кропивницький : Донец. держ. ун-т внутр. справ, 2023. – 247 с.
37. Пилипишин В. П. Щодо сутності, мети та завдань державного управління в Україні // *Форум права*. – 2010. – № 2. – С. 377–381.
38. Почепцов Г. Г. Дуже важливо змінити наратив «зрада» на «успіх» // *Урядовий кур'єр*. – 2017. – 13 жовтня. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/doktor-filologichnih-nauk-georgij-pochepcov-duzhe/>.
39. Погорська І. І. Стратегічний наратив: науковий дискурс // У: *Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах : монографія*. – Київ : Вадекс, 2019. – С. 10–59.
40. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки : Указ Президента України від 11 травня 2023 р. № 273 // *Законодавство України*. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>.

41. Про Національну гвардію України : Закон України від 13 березня 2014 р. № 876-VII // *Законодавство України*. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>.
42. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII // *Законодавство України*. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
43. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII // *Законодавство України*. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
44. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII // *Законодавство України*. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
45. Про Стратегію комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року : Указ Президента України від 11 серпня 2021 р. № 348/2021 // *Законодавство України*. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/348/2021>.
46. Про схвалення Концепції розвитку Національної гвардії на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 лютого 2017 р. № 100-р // *Офіційний вісник України*. – 2017. – № 17. – Ст. 497.
47. Рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з НАТО : Постанова Верховної Ради України від 21 листопада 2002 р. № 233-IV.
48. Савчук Р. І. Теорія художнього наративу в контексті когнітивно-семіотичної інтерпретації французького прозового тексту // *Science and Education a New Dimension. Philology*. – 2017. – V (34), Issue: 124. – С. 65–68.
49. Совгиря О. В. Загальні питання компетенції Кабінету Міністрів України: конституційно-правовий аспект // *Вісник Вищої Ради Юстиції*. – 2011. – № 4 (8). – С. 155–165.

50. Хамходера О. П. Адміністративно-правовий статус інспекції як центрального органу виконавчої влади : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. – Одеса, 2014. – 269 с.
51. Органи державної влади в Україні: структура, функції та перспективи розвитку : навч. посіб. / Н. Р. Цимбалюк, С. Д. Дубенко, Н. Г. Плахотнюк та ін. ; за заг. ред. Н. Г. Плахотнюк. – Київ : ЗАТ «Нічлава», 2003. – 284 с.
52. Ukraine-NATO. Партнерство заради миру : офіційний сайт. – Режим доступу: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato/partnerstvo-zaradi-miru>.
53. Ярмакі В. Х. Міжнародне гуманітарне право, що застосовується в період збройних конфліктів та імплементація його Україною : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. – Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2003. – 19 с.
54. Юридична енциклопедія : у 6 т. – Т. 3 : К / під ред. Ю. С. Шемшученко. – Київ : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. – 792 с.